

Pintér István

Bulányi, a tisztelendő

írásbeli rekviem

PILISVÖRÖSVÁR, 2011

ELŐSZÓ

Saját tapasztalatból tudom, hogy ma már sok egyházfi kreál magának „bulányista” múltat. Számuk az egykori antifasiszták és ellenállók létszámához hasonlóan egyre nő, noha a természetes elhalálozás folytán csökkennie kéne. Amikor már sokadszor kellett némán végighallgatnom a hazug hőstetteket, kitörtem. Éppen egy állásinterjún voltam, reménybeli munkaadóm pedig sokat sejtetően „bulányista” múltjára célozgatott. Szóval, amikor már nem bírtam cérnával, a szemébe nézve kijelentettem: „Egészen biztos, hogy te nem voltál bulányista.” A sértett méltóságtól se köpni, se nyelni nem tudott, így kimondatlan kérdésére megadhattam a kegyelemdőfést: „Én voltam a személyzetis.”

Persze, ilyen funkció nincs a Bokorban. Húszéves koromban, a „Merre menjek?”* c. könyv hatására fogadtam el a kereszténységet vallásomnak. Pusztán értelmi alapon, belátva, hogy a dolgok „csak így lehetnek”. A tököli templomban áldoztam először, helybéli Bokor-tagok jelenlétében. A hivatalos egyházzal sohasem kerestem kapcsolatot, főleg Gyurka bácsi miséire jártam, akár Szigetszentmiklósig elmenően. Máig őrzöm a KIO-kritikáimra küldött igenlő válaszait. Tudatomat a bokorirodalom szerzői formálták, de összeállítottam egy huszonöt pontból álló saját hitvallást is. Elfogadtam a tanítva tanulás eszméjét, jómagam is írogattam, eleinte kisközösségi szinten. Szakterületül a nemiséget választottam, ennek lett gyümölcse *A szerelem örömhíre* című könyv, amelyet a Bokron belül terjesztettek is, egy egész munkaközösség alkotásának véve. Végiglátogatam a közénk tartozó papokat, Barcza Barnával is így ismerkedtem meg.

Úri községben végeztem első lelkigyakorlatomat, melyen Király Ignác volt az előadó. A helybéli plébános – Szabó József – bokorszimpatizánsként biztosított számunkra helyet.** Az utolsó napon egy kéréssel fordult az egybegyűltekhöz. Az volt a kívánsága, hogy a jelenlévők közül valaki vállalja el a falu fiataljaival való foglalkozást. Siri csend volt, amit igen kínosnak éreztem, hiszen a lelkigyakorlat megrendezéséért ő tartotta a hátát. Még csak egy éve voltam keresztény, ráadásul nem is B-s,*** a Bokor-teológiára pedig később sem iratkoztam be. Náci véleményétől tettem függővé a jelentkezésemet. Ő mindennél többre értékelte a belső indítást, amit imígyen fejezett ki: „Mi se vár-tuk meg a valagbarúgást, hogy menjünk már a nép közé”.

Miután ily módon egyházjogilag is felkenettem, az ősz plébános elé álltam, mondván, hogy majd én megtartom azokat a bibliaórákat. Szabó Jóska végignézett a hosszú hajú, farmernadrágos (1978 !) fiatalemberen, de üdvtörténeti értelemben helyesen reagált. Nem azt kérdezte magában, hogy: „Jöhet-e valami jó Názaretből?”, hanem így gondolkodott: „Ezen a bulányizmuson szemmel láthatóan Isten áldása van. Ha csak a legkisebb is jön ide közülük, az is nagyobb nálam”. S lőn.

Nem ellenőrzött, nem kért rendszeres tájékoztatást, még segíteni sem akart. Kicsit félt attól, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal meghurcolja, de megnyugtattam a Bokor-béli szlogennel: ez a jelenlegi külpolitikai helyzetben erősen irreális. A külpolitikai helyzetről persze fogalmam sem volt, talán még az „irreális” kifejezés valódi jelentéséről se. Csak én is helyesen reagáltam üdvtörténeti értelemben: ha menni kell, akkor menni kell. Egy év múltán a sorkatonai behívóm akadályozta meg a közösséggé válást.

* Bulányi György főművének (Keressétek az Isten Országát !) kivonatos, hittankönyvszerű változata.

** A hasonlóképpen üldözött Regnumos papok is befogadtak bennünket, én például Csolnokon jártam, Balás Béla (Beton) plébániáján.

*** A kezdők A-sok voltak, a haladók B-sek.

Persze, nem minden pap volt Bokor-szimpatizáns, így az akkori vörösvári plébános sem. Pechjére a megszólalásig hasonlított Gyurka bácsira, ami egyszer kínos helyzetbe hozta. Egy esperesi összeröffenesen odament hozzá valaki, és kezét rázva gratulált a munkásságához. Az ilyesmi minden egyházi számára szívet melengető érzés, de ő azért konkrét dolgok iránt is puhatolózni kezdett. „Hát nem te vagy a Bulányi?” – hőkölt vissza az illető.

Akkoriban a pilisvörösvári óvodaudvar egyik szolgálati lakásában éltem, melyhez egy dohos pince is tartozott. Frissen végzett nyomdászként abban sántikáltam, hogy az átütőpapíron indigóval sokszorosított, írógépet KIO-t kis szériában kinyomtatom. 1978-ban ugyanis még semmi remény nem látszott arra, hogy a műből valamikor könyv is lesz.* Örült ötlet volt, hiszen én még a Gutenberg-féle betűszedést tanultam. Ez azt jelenti, hogy a kb. ezer oldalas kéziratot gyufaszál nagyságú ólombetűkkel kellett volna kiraknom. A dolog ugyan hamvába holt, de a „Merre menjek?” meghatározó szerepet töltött be az életemben. A sors iróniája, hogy 2010 nyarán Gyurka bácsi gyászjelentését akkor kézbesítette a postás, mikor éppen ez a mű volt a kezemben. No nem azért, hogy legalább utólag megtanuljam a szakmát, csak megnéztem, hogy mit is írt pontosan egy témáról.

Könyvjelzőként egy meghívót használok, amely kedves emlék a számomra. 1997. szeptember 19-én ugyanis vendégelőadóként a Marx Károly Társaság előtt beszélhettem a vallási előítéletekről. Rozsnyai Ervin hívott meg, aki a legendás Z-füzetekben publikált, munkáspárti barátaival. A Zsigmond-téri épületben természetesen neves vitapartnerekkel együtt ültem a pulpituson, de nem nevezem meg őket, mert az ő előadásuk alatt a közönség szunyókált és uzsonnázgatott. Az én mondandómat később szó szerint leközölte a *Dialektika*, sőt a *Fedél Nélkül* című újságban is megjelent.

Mindezt csak azért mondtam el, hogy az Olvasó láthassa: mekkora pályamódosításra képes a bulányista teológia, s milyen rövid idő alatt. E könyv mégsem a Bokor tömjénezése lesz. 1995-ben tudniillik megírtam „Túl a bulányizmuson” c. cikkemet, a *Koinónia* pedig le is hozta. Gyurka bácsinak a Bokor történetével összefonódó életrajzát bárki elolvashatja *Szakolczay Lajos: Páter Bulányi* című, értékes könyvében,** melyben a reformmozgalom dokumentumai is megtalálhatók. Akkor hát mi kerül most terítékre? Természetesen: a lényeg.

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az említett mű felszínes. Moldova György is írt a Futkosóról, de én úgy, hogy ott is raboskodtam.*** Bulányi György aranymiséjére, 1993 tavaszán, már kétkötetes íróként mentem el, ám a rendszerváltás előtt nem publikálhattam. Szamizdat módon persze igen, de inkább csak olvasgattam... Például Konrád György szintén szamizdat műveit. Az aranymisének keretet adó *Kézfogás konferenciáról* együtt mentünk haza, ekkor azonban már nem a bulányizmusról beszélgettünk. Sokkal jobban érdekelt engem a zsidó-keresztény párbeszéd. Az embert ugyanis mindig az foglalkoztatja, amiben érintett. Én a bulányizmusban is érintett voltam, ezért kap most az Olvasó többet szimpla életrajznál.

* Az 1968-ban elkészült hat kötetből csak a rendszerváltás után lett igazi könyv.

** Új Idő Könyvek, Budapest, 1989.

*** A nagy szökés, Rakéta regényújság, 1990. február 27.

TARTALOM

<i>Előszó</i>	2
<i>Ajánlás</i>	5
<i>A „Kézfogás” konferencián</i>	6
Isten Országáért könnyezve	7
Tanulva tanítva	9
Geopolitikai sakkjátszma	12
Az állam elhal	15
Nagy embernek nagy hibái	17
Primus inter pares?	23
„Isten anyja”	25
Boldogok a kivetettek	27
Mások miatt	29
Utószó	31
<i>Függelék</i>	
A magyar katolikus egyház helyzete	33
A katonai eskü jézusi szemmel	47
A fegyveres sorkatonai szolgálatot megtagadók névsora	49
<i>Rövidítések</i>	50

*Azoknak ajánlom ezt a könyvet,
akik bulányista múltat kreáltak maguknak,
mert lélekben a Bokorhoz akarnak tartozni,
s azoknak is, akik csak most hallottak
erről a közösségről, de szimpatizálnak vele.
Legyenek nyugodtak, „a személyzetis”
be fogja írni őket, utólag (Lk 10,20b).*

Bulányi György Sch. P. 1919 – 2010

Isten Országáért könnyezve

Bulányi Györgyben az egyik utolsó polihisztort is tisztelhetjük. Olyan gyakorló pap volt, aki a lírához is értett, kitűnő emberismerőként vezette a lelkeket, jó szervezőként közösségeket irányított, hittankönyvet írt, és idegen nyelvekből fordított. Teológiai, filozófiai és egzisztenciális munkásságával egyházát is építette. Mindemellett igaz ember volt és jó hazafi. Ő Hegyeshalom és Záhony között akarta felépíteni Isten Országát, nem máshol.

Sokan Pázmánnyal, Prohászkaival, Mindszentyvel és Hamvassal állítják egy sorba, illetve ezek fölé helyezik. A nevezett személyeknek azonban nem fizikai munka mellett, egy ateista állam által megfigyelve és folytonosan rágalmazva kellett összehozniuk az életművüket. A szállóige szerint is könnyebb az egyházért szenvedni, mint az egyháztól. Bulányi Györgynek még a humora is megmaradt az üldöztetések közepette.

„Szent kísérletével” a Duna-menti országok szeretetunióját akarta létre hozni, a katolikus vallás közös nevezője által. Persze, minden újmisés kispap efféle ábrándokat kerget, ő azonban meg is tette ennek érdekében a magáét. Megteremtette az írásbeli alapokat, és a gyakorlatban is helyt állt. Összesen nyolc évet töltött börtönben, s tíz évig volt szállítómunkás. Nem másokat küldött előre, hanem maga után hívott. Hazafiságát és a magyar katolikus egyházhoz való hűségét azzal bizonyította, hogy '56-ban, börtönéből kitörve, nem távozott el az országból, pedig hat nyelvet beszélt. Nyugaton is megírhatta volna a könyveit, sokkal kedvezőbb fogadtatással. Luxus színvonalú, egyházi kezelésben lévő lelkigyakorlatos paradicsomokban „magyarkodhatott” volna.

Bulányi György persze nem született tökéletesnek, de egész életében tanúbizonyosságát adta a fejlődőképességnek. Az 50-es években még tekintélyi alapon intézte el a vitás kérdéseket, mondván: az egyházban márpedig hierarchia van. A 60-as évek beli tanulmánya már arról szól, hogy erény-e az engedelmesség. Szamizdat módon terjesztett írásait publikálás előtt kiadta olvasásra, hátha valaki ki tudja egészíteni azokat. A 70-es években kijelentette, hogy hatkötetes főművét tíz éven belül újra kell írni. Nem neki, hanem az utána következő generációnak.

Mindig is azt vallotta, hogy *nincs megváltás a jézusi utat járás nélkül*, s ezzel cáfolta azt a hamis, páli megváltáselméletet, amelyet egyháza ma is hirdet. A végső kérdések is foglalkoztatták, és nem restellte kikérni fiatalabbak véleményét sem. Egy ízben húsz év átlagéletkor alatti kisközösségünk találkozójára beülve a következőt kérdezte: „Tegyük fel, hogy engem valakik megbántanak, én pedig elküldöm hozzájuk a fiamat, akit megölnek. Mentessülnek-e ezzel a gyilkossággal az eredetileg elkövetett bűn alól?” Érdekes, hogy az állítólagos ötmillió magyar katolikus közül ez még senkinek sem ütött szeget a fejébe.

A Bokor-béli filozófusok által összekötözött gordiuszi csomókat magától értetődő természetességgel vagdosta szét. Egyszer azon tépelődöttünk Madách nyomán, hogy vajon Isten és a Sátán teremtető partnerek-e, s a kettő közül melyik lehet a princípium. Ő azt mondta, hogy csak egy princípium lehetséges, s annak előjele dönti el a kérdést. Isten léttartalma az *adás*, a Sátáné a *vevés*. A teremtés viszont nem kezdődhetett vevéssel, hiszen még nem volt miből elvenni... Partnerségről tehát szó sincs ! A Sátánt csak a júdaizmus tolt fel az égbe, Jézus azonban lerántotta onnan.* (Helyesebben: hatalommal felruházott tanítványaival értette meg, hogy nincs ott.)

* vö. Lk 10, 18

Arról is szó esett, hogy Jézus feltámadása igazi esemény volt-e, vagy ezt csak a tanítványok terjesztették. Gyurka bácsi ránc pillantott, és megkérdezte: „Ha én holnap meghalnék, akkor ti bizonyos idő után híresztelni kezdenétek, hogy találkoztatok velem a Budai-hegyekben? Nyilván csak akkor tennétek ilyet, ha valóban megtörténne.”

Igen, ezt a témát (is) zsidó szemmel kell nézni, s véletlenül sem keresztény szemüvegen át. A Tizenkettő gondolkodását ugyanis a júdaizmus határozta meg, sajnos, túlságosan is.* Az Örökkévaló viszont szellem, így nem is lehet fia. Főleg szentháromságtani értelemben nem lehet, mert ez a dogma egy sokkal későbbi képződmény. A tanítványok ugyan a Felkentnek (Krisztusnak) tartották Jézust,** de az ajkukra vett „Isten Fia” megnevezés „csupán” Izráel várva-várt politikai Messiására utal, aki természetesen ember. Mint ilyen, mondhatja, hogy három nap múlva fel fog támadni, de ez elég hihetetlen. A feltámadás híreszteléséhez tehát szükség volt a találkozásra is.

Bulányi György sosem hitt az emberiség „haladásában”, mert ennek a haladásnak a nevében túl sok hullahegy termelődött. A politikusok mindig a haladás jelszavát hangoztatva indítják békebeli és háborús hadjárataikat. Ő írt először a *haladásmítosz*-ról, arról, hogy az ember mindig lerombolja azt, amit addig épített. Teológiája apolitikus volt, a jogot pedig teljesen lesöpörte az asztalról. A magyarországi sorkatonai szolgálat eltörlésében is komoly szerepet játszott.***

A szolgálat és az alázat napi gyakorlat volt nála: szociális munkásként éthordóban vitte az ebédet a kerületi rászorulóknak. A csoporttalálkozó szent volt a számára, késést vagy hiányzást nem engedett meg magának. Egyszer a váratlanul betoppanó *The Times* riporterének adott egy későbbi időpontot, mert kisközössége már várta. Nagy dolog volt ez a hetvenes évek végén, hiszen alig lehetett nyilvánossághoz jutni.

Szerintem az is párját ritkító dolog, hogy „saját” folyóiratában, a Koinóniában, teret engedett nekem, noha írásom a „Túl a bulányizmuson” címet viselte. Ki hagyná ízekre szedni az életművét, hűséges olvasói előtt? Utolsó érdemi beszélgetésünk alkalmával felindulva kérdezte meg: „Hát akkor hogyan lehet itt Isten Országát csinálni?” Én még senkit sem láttam rajta kívül, aki emiatt könnyeket ejtett volna.

* vö. Tm 11., ApCsel 1, 6

** Mt 16, 16

*** A Bokor-beli pacifisták névsorát lásd a kötet végén.

Tanulva tanítva

Bulányi György egyetemes papságot hirdetett meg Jézus felszólítása alapján.* Így aztán a „bokorarcú” emberek szentírást elemeztek, nyelvet tanultak vagy fordítottak, olvastak és írtak, szellemi termékeket állítva elő. Még házi teológiára is be lehetett iratkozni, amire szükség is volt, mert „a rendesről” kigolyóztak bennünket. Természetesen lányok és asszonyok is képezhették magukat, hiszen semmi sem állott közösségvezetővé való avanszásuk útjába. Ez nagy szó itt, a zsidókeresztény kultúrkörben, ahol a szexizmus a legrégebbi időkre megy vissza. „Aki lányát a Tórára oktatja, idétlenségre oktatja.”** A szakterület-választás bevett szokás volt, így sokan egy-egy téma specialistái lettek. Olyan is akadt, aki külön vallásfilozófiai iskolát teremtett.***

A tanulmányok, értekezések, fordítások, kritikák, elmélkedések és egyéb eszmefuttatások évente egyszer, karácsonykor, ajándék gyanánt, közkinccsé tétettek. Nemcsak mi olvastuk őket, mert olyan is volt, hogy az egészet elvitte a rendőrség. Az ilyen akciókkal semmire se mentek, mert az anyagok nem voltak politikai jellegűek. Pénzügyi, gazdasági és munkajogi elemzések csak 1980-tól készültek.**** Ekkor még, biztonsági okokból, egyik írásművön sem szerepelt a szerző neve. Ebből egy tréfás eset is kikerekedett, amit el is mesélek.

A katolikus egyház egyik sarkalatos tanáról átfogó tanulmány született, amelyet történetesen nem Gyurka bácsi jegyzett. Az írás valami úton-módon a hierarchia kezébe került, s ennek az lett a következménye, hogy sajtónyilvánosságot kaptunk. Ezt úgy kell érteni, hogy az anyag ismertetése nélkül kegyetlenül lehúzták egy hivatalos orgánumban. A kritika „természetesen” nem érdemi volt, nem is kellett annak lennie. A cél az volt, hogy jól lejárassák Bulányi Györgyöt. Így aztán tárgyszerű érvelések helyett főleg személyeskedések tarkították a cikket, a szerző jellembeli fogyatékoságait felsorolva. Ezek közül a „nagyképű” volt a legenyhébb kifejezés. Ez fontos, mert a valódi szerző maga volt a megtestesült szerénység. Testvérünk, a kritikával a hóna alatt, felkereste a főrmédvényt megfogalmazó hivatalos szaktekintélyt... Miután kiderült, hogy nem a kapucsengőt jött megjavítani, bebocsátást is nyert az épületbe, mely valamivel kisebb volt, mint a Nemzeti Színház. Odabent aztán elnézést kért jellembeli fogyatékoságaiért, mondván, hogy némelyikről tudott ugyan, de sok újat is hallott. Jövetelének célja egyébként hiányos ismereteinek kiegészítése, már ha éppen alkalmas az időpont a konzultálásra. Ha nem, akkor szívesen visszajön máskor.

1968-tól tehát hazai teológiához is hozzá lehetett férni, mégpedig Bulányi György jóvoltából. Mindenkit az ő írásai inspiráltak, azokat is, akik ezt ma letagadják. Nélküle nem indult volna el a zsidó-keresztény párbeszéd sem. Az ökumenizmus terén is úttörő

* Mt 28,19

** Szota 3,4 (Persze, koránt sem a Tóra az idétlen. Itt egy szórend-változtatásos közlendővel van dolgunk. A magyar tánodalénekesek sokszor kényszerültek erre a múltban, a szanzonbizottság miatt. Zorán például azt énekli *Romantika* c. számában, hogy: a meztelen tengerben hűvösen fürdünk, ha véget ér. Hogy mi ér véget, azt nem tudom, de azt igen, hogy a következő szöveg nem ment volna át a rostán: *meztelenül fürdünk a tengerben*. A „meztelen tenger” persze egészen más, az egy lírai kép. A közönség meg úgy is tudja, hogy miről van szó. A fentebb idézet mondat szerint tehát a nők idétlenek.

*** Barcza Barna: A valóságmegragadás esélyei. (mek.oszk.hu/09600/09619)

**** Például Simonyi Gyula: Töprengések a bér munkáról c. tanulmánya.

munkát végzett. A mindent megkérdőjelezhetőség elvét vallotta, ez biztosította a szabadság légkörét. A Bokorban valódi pluralizmus működött. Eltévelyedés mindig akkor történt, amikor mindenki egy irányba ment.

Például, egységes egészként kezeltük az ó- és újszövetségi szentírást. Ez igen nagy hiba, mert külön-külön is hiányosak: csak azok a könyvek találhatók meg bennük, amiket a zsidó és a keresztény kanonizálás meghagyott. Az ószövetségből csak néhány anyag hiányzik, és az avatottak számára azok is hozzáférhetőek, de az újszövetséggel más a helyzet. Most nem az iszlám hagyományban megőrzött jézusi logionokra gondolok,* mert azok csak a legutóbbi időkben váltak hozzáférhetővé Pikó Gábor Mózes jóvoltából.** Ez az anyag is nagyon fontos, hiszen a tizenkét apostol közül csak kettő (Péter és Pál) ment Nyugatra, a többiek Kelet felé indultak.

Az apokrif evangéliumokkal és a töredékes formában reánk maradt zsidókeresztény hagyománnyal – jó katolikusok lévén – senki sem foglalkozott. Ma már nyilvánvaló, hogy a kanonizálás több kárt csinált, mint hasznot... A tisztábban látás érdekében el akarták tüntetni az átfedéseket, ez azonban modern korunkra farkasvakságot okozott. Én pulikutya-szindrómának nevezem a folyamatot, mert a kanonizálás éppen olyan tett volt, mint a szomszédasszonyom jó szándéktól vezérelt cselekedete. Ő ugyanis levágta a lelőgő szörszálakat házörző ebének szeme elől, hogy az jobban lásson.

Szerencsére 1946-ban előkerült az Emberfi szellemi hagyatéka,*** amely minden olyan evangéliumot pótolni tud, ami ilyen vagy olyan okból átmenetileg elveszett. Jézus tudniillik nem hagyhatott ki egyetlen fontos mondást sem, hiszen éppen a logionok összegyűjtése és sorbarakása volt a célja. Az anyag fényében már könnyen értelmezhetőek a kánoni evangéliumok mondanivalói.**** Az elemzés folytán előállt jézusi terminológia ismeretében szótár is készült,***** melynek segítségével az apostoli levelekben megbúvó, tőle származó igék is tetten érhetőek.*****

A bulányista szentírást-analízis és szintézis ezzel szemben csak a kánoni evangéliumokra szorítkozott. Ugyan protestáns fordításokat is figyelembe vettünk, de az egyik legalapvetőbb jézusi terminust, „a királyság”-ot, nem használtuk. Ennek a fogalomnak „az ország”-gal való behelyettesítése végzetes váltoállítást eredményezett... Erre majd később visszatérek.

A katolikus egyház szentháromságtanát is megtartottuk, főleg azért, mert Bulányi György érthetőbben magyarázta meg, mint Ágoston. Vérbeli filozófusként ma is szívesen elvitatkozom erről,***** bár a kérdés nem válaszolható meg maradéktalanul. A probléma nem is elvi téren jelentkezik, hanem a gyakorlatban. A Bokor nagycsaládos eszménye ugyanis a szentháromságból van levezetve. Gyanítom ugyan, hogy az emberek enélkül is szaporodnának, de ez a tevékenységük Jézus nyilatkozatai alapján nem igazolható.

Bulányi György a páli teológiával is szembe helyezkedett, szentíráselemzései alapján. Olyat is mondott, hogy az evangéliumok egyenesen Pál ellen íródtak, azt aláhúzó, hogy Jézusnak „azért” tanítása is volt. Szerinte csak azért maradt annyi anyag

* Elemzett állapotukban lásd Pintér István: *Válogatott tanulmányok*, 117 – 128. old. (mek.oszk.hu/08000/08019)

** *Minden Jézusról*, Kairosz Kiadó, Budapest, 2002.

*** Az ún. Tamás-evangélium. Megfejtésre előkészített állapotában lásd Pintér István: *Válogatott tanulmányok*, 66 – 116. old. (mek.oszk.hu/08000/08019)

**** A logionok elemzését lásd Pintér István: *A szűk kapu*, 108 – 304. old. (mek.oszk.hu/08000/08061)

***** Lásd a Csia Lajos által lefordított *Új Testamentum* végén. (mek.oszk.hu/08900/08907)

***** *Válogatott tanulmányok*, 36 – 41. old.

***** Új írások – régi témákban, 3 – 7. old. (mek.oszk.hu/08700/08766)

a címzetes apostol után, mert jó volt a sajtófőnöke. Megállapításaiban valószínűleg nagy igazságok rejlenek, de a dolgot beárnyékolja az a tény, hogy egy tanulmányában végül is sikerült neki összebékítenie Jézust és Pált. Szerintem ez nonszensz.* Annak idején persze, másokkal egyetemben, örömmel nyugtáztam a „nagy” eredményt.

Azt is lázasan kutattuk, hogy milyen egyházat képzelt el Jézus. Különféle modellek készültek, ám abban mindegyik közös volt, hogy „hiányzott” belőle egy-egy olyan dolog, ami minden vallási szervezetben megvan. Teljesen igazunk volt abban, hogy „ez se kéne, meg az se kéne”, de a legnyilvánvalóbbat nem láttuk. Nevezetesen azt, hogy akármelyik lábát is törjük ki egy széknek, arra már nem lehet ráülni. Szerencsére nem is kell.**

* Válogatott tanulmányok, 30 – 35. old.

** Pintér István: *Az ember igazi tragédiája*, 32 – 33. és 46 – 47. old. (mek.oszk.hu/10100/10148)

Geopolitikai sakkjátszma

A magyar katolikus egyházon belüli reformmozgalom (továbbiakban: bulányizmus) létrejöttének két oka is van. Az egyik az, hogy Magyarország a II. világháború végeztével a keleti blokkba került, tehát tudni lehetett – a szovjet példa alapján –, hogy mi vár a vallási szervezetekre. A Vatikán előrelátóan megbízottakat küldött a megszállt részekre, s rajtuk keresztül egyfajta „föld alatti” tevékenységre buzdított. Azért járt el így, hogy a körülményekhez képest a lehető legnagyobb befolyásra tehesen szert. Eredeti pozícióinak jóidőre búcsút mondhatott, de hivatkozási alapul minél több hívet kellett megtartania. Az alulról építkező egyház eszméjét tehát a szükség szülte. Az ilyesmihez bátor és hatékony szervezők kellenek, olyanok, akik hivatástudattal rendelkeznek. Magyarán: valakiknek ki kell kaparniuk a gesztenyét a tűzből, akár saját vértanúságuk árán is. Az egyház ugyan nem szentekre épül, de minél több van belőlük, annál jobb.

A másik ok az, hogy Bulányi György személyében egy szent máris rendelkezésre állt. Ha csak átlagos pap lett volna, akkor a vatikáni küldött hiába kapacitálja. Mondhatta volna azt is, mint a többi: jó, majd ha lehet, akkor építem az egyházat, de addig meghúszom magamat. Sokan eltették magukat jobb időkre... Ez a viselkedés igencsak jellemző volt a pártállami időkben élő hívekre is, akik mindaddig kerültek a templomot, amíg nem mehettek be emelt fővel. Ebben az a tragikus, hogy ezt a magatartást helyesnek gondolják az emberek. Akkor akarnak tanúságot tenni, amikor azt következmények nélkül tehetik meg. Komikus módon még jutalmat is várnak érte! Isten azonban kizárólag egyetlenegy dolgot tud adni, mégpedig szellemet,* vagyis olyan lelkiületet, mely tanúságtevésre buzdít. E „szellemben és igazságban”*** véghez vitt cselekedeteket (munkákat)*** tudja csak jutalmazni. A tanúságot nem tévők tehát a külső sötétségben maradnak.****

A tanúságtévők persze bizonyos értelemben naiv emberek. Különösen akkor, ha hívők, s egyúttal papok is. Gyurka bácsi hitte, hogy Isten Országá előbb vagy utóbb meg fog valósulni, itt a földön. Ebbéli meggyőződése azonban helytelen világ- és emberképen alapult. Ez az elgondolás tudniillik a jüdaizmusból származik, a kereszténység pedig büntetésként örökölte meg azért, mert „rátenyerelt” a zsidó nép szent írásaira.

Bulányi György hitte, hogy az ember, mint olyan, Isten felé törekszik, és Isten „bedolgozik” ezekbe a törekvésekbe. Hitt a homo sapiensben, és az emberek által létrehozott intézmények korrigálhatóságában. Legfőképpen pedig hitt az egy, szent, apostoli és katolikus anyaszentegyházban, pedig a négy jelző közül egyik sem igaz. Tudta, hogy ez a helyzet,***** ezért is akarta megreformálni azt. Végletekig menő egyházhűsége egy-szerre érthetetlen és csodálni való.

A pápákat a nagypolitika nevezi ki, ezért Bulányi György akár pápa is lehetett volna. Ha a magyarság a lengyelekhez hasonlóan jobban szembe helyezkedik az oroszokkal, ha valóban lett volna itt ellenállás és partizántevékenység, s ha a nép igazán vallásos, akkor az illetékesek talán innen választottak volna „szoci-pápát” a Szovjetunió szétesésének siettetése céljából. Nekünk még a Szolidaritáshoz hasonló szakszervezetünk se volt... A lengyel értelmiséget gyakorlatilag kiirtotta a német-orosz paktum, az egyház azonban élt.

* vö. Lk 11, 9 – 13

** Értelem vezérelte irgalomból.

*** Csia Lajos fordítása.

**** Az ember igazi tragédiája, 18. old.

***** Lásd a Függelékben levő írását.

Magyarországon ezzel szemben Lékai László megkapta az ateista állam egyik legmagasabb kitüntetését. A nyugati sajtó fel is hördült ezen. Mindszenty József biztosan nem vette volna át az árulás eme kézzel fogható bizonyítékát... Lékairól még életében portréfilmet mutatott be a kommunisták által ellenőrzött állami televízió. Nem sajnálom tőle a végtisztességet, de az az igazság, hogy a Kreml falában kellett volna elhelyezni.

A Lékai-érában a magyar katolikus egyház hierarchiája teljes mértékben függött az államhatalomtól. A legkisebb dologban sem járhattak el az ÁEH engedélye nélkül. Volt, hogy egy pap a nagymamáját akarta odavenni a parókiára, házvezetónőnek, de az esperes azt javasolta neki, hogy várjon egy kicsit a dologgal, mert a bajszos püspök* szabin van. Bulányi György ilyen körülmények között is sok kisközösséget hozott létre, véglegleggyakorlatozta az országot, sőt, a határon kívüli magyarokat sem felejtette el... Igaz, ő nem kért engedélyt arra, hogy csinálhassa azt, amire felesküdt.

Aki elolvassa Szakolczay Lajos könyvében** a Gyurka bácsinak feltett „inkvizíciós” kérdéseket és a Válaszokat, az egyrészt kalapot emel Bulányi György egyetemes tudása előtt, másrészt megretten magától a szituációtól ! A primás három teológus profeszort (Gál Ferenc, Vanyó László, Rózsa Huba) úszít rá egy olyan személyre, aki élete utolsó három évtizedében, tíz-tíz évig, *rab*, *szállítómunkás* és *műszaki fordító* volt. Szerencsére az ilyen helyzetekből mindig a kétkezi melósok kerülnek ki győztesen, nevezetesen názáreti ácsok és egyebek.

Erdő Péter *** „csupán” jegyzőként vett részt ebben az eljárásban. Erről egy régi litográfia jut az eszembe. A könyvatomoson egy eretneket kínoznak, a pribék a nyújtógépet kezeli, a jegyző pedig a sarokban ülve körmöli a „vallomást”. Moldova György mondta az ÁVH-ról szóló könyve megírása után, hogy a neki nyilatkozó személyek ugyan mind elismerték ávós múltjukat, de mindig hozzátették, hogy ők a légvédelmi részlegnél voltak. Így arra a következtetésre kellett jutnia, hogy az ÁVH-nál csak ez az egy osztály létezett.

Lékai László 1981. szeptember 6-án, az esztergomi bazilikában, főpapi szentmiséjében, elmondta állami megrendelésre készült beszédét, melyben többek között a következőket dörögte: ****

„...aggódva látom, hogy egyes túlzásra hajlamos papjaink és híveink is, a katonai szolgálat megtagadására buzdítják hadköteles fiataljainkat. És teszik ezt *a Szentírásra***** és az egyház tanítására* való hivatkozással úgy, hogy a mi fiataljaink egyenesen katolikus hitükből eredően mondjanak határozott nemet a katonai szolgálatra. Megdöbbenéssel halljuk, hogy akadnak, akik engedelmeskednek szavuknak. Megdöbbenünk: a félrevezetők és a félrevezetettek ennyire nem ismerik a magyar múltat? Ennyire érzéketlenül, vakon mentek el ott fenn a budai várban Kapisztrán Szent János szobra mellett?...” *****

1982. április 29-én két, a katonai szolgálatot megtagadó sorköteles felesége felkeresi a bíborost, börtönben ülő férjeik megsegítése céljából. Részletek a beszélgetésből:

Lékai: Erőszak csak az, ha erőfölényben vagyok, és úgy ölök. Egyébként nem.

Egyik asszony: Ez ellentétben áll Jézus Krisztus tanításával, a Szeretet parancsával, és az V. parancsolattal is.

* Az Állami Egyházügyi Hivatal tisztviselőit nevezték így.

** *Páter Bulányi*, Új Idő Könyvek, Budapest, 1989., 107 – 151. old.

*** A jelenleg hivatalban lévő primás.

**** Új Ember, 1981. szeptember 20., címoldal.

***** A katonai eskü általam 1979-ben széljegyzetekkel ellátott szövegét lásd a kötet végén.

***** Ezt nekem címezte, tudniillik akkoriban a várbeli Állami Nyomda korrektora voltam. Onnan szoktam leszaladni a Körmöci-lépcsőn Gyurka bácsi Attila úti lakására, kisközösségi találkozóra. Úgy látszik, engem is megfigyeltek.

Lékai: Nem Jézus Krisztus tanítását kell nézni, hanem az Egyház hivatalos álláspontját.

Egyik asszony: Szeretnék kérdezni valamit a Bíboros Úrtól... Mit tenne, ha a kezébe adnának egy fegyvert, és ölni kényszerítenék ?

Lékai: Papoknak nem kell fegyvert fogniuk.*

Egyik asszony: Képzelve bele magát egy egyszerű polgár helyébe ! Mit tenne ?

Lékai: Ölnék, ölnék, ölnék ! (Közben veri az asztalt.) Ölni kell, hiszen Szent László is azért lett szent, mert megölte a kunokat... Vért kell ontani !

Lékai tízéves regnálása után Paskai László ugyanazt az utat járta, amit „nagy” elődje taposott ki. Nevezetesen: az államhatalommal való kollaborálását. 1987 őszén a püspöki kar még körlevélben határolja el magát a a fegyveres katonai szolgálatot megtagadó katolikusoktól, s rá egy évre ugyanez az érsek már kéri a kormánytól e szolgálatmegtagadás lehetőségét. Hja, igen. Ez már a magyarországi rendszerváltás előszele. Időben kell megforgatni a köpönyeget...

Ha az egyház olyan lenne, mint amilyennek lennie kéne, s ha az állam is olyan volna, mint amilyennek lennie kéne, s ha e kettőnek nem ugyanaz lenne a Gazdája, akkor a rendszerváltás után Bulányi György akár primási székbe is kerülhetett volna. Hiszen a Vatikántól kapott feladatát elvégezte. Sajnos, megbízójának akarata ellenére is. Tudniillik, a Szentszék keleti politikája időközben megváltozott. Az egykori „előretolt emberek” kényelmetlenné váltak. Munkásságukat lehetetlen elismerni, mert ez egyúttal a magyar hierarchia megbélyegzését is jelentené.

Gyurka bácsit tehát nem fogják szentté avatni. Főleg azután, hogy megírta és publikálta az *Egyházrend* c. tanulmányát.** Aki bele akar avatkozni a Gépezet működésébe, az örüljön, ha nem égetik meg... A katolikus egyház minden bizonnyal agyon fogja hallgatni a történeteket. Utcát is csak akkor fog kapni, ha egy civil szerveződés kiharcolja ezt. Én lennék az első, aki aláírná az ívet, noha nem tekintem magamat a szellemi örökösének, s ő sem tekintene annak.

* Kár, hogy Kapisztrán ezt nem tudta ! (Pintér I.)

** Egyházforum, Luzern. 1989.

Az állam elhal

A bulányista teológia apolitikus volt, hiszen Jézus sem vállalta fel a politikai messiás szerepét; nem hagyta magát királlyá tenni.* Az akkori demokratikus ellenzékkel kapcsolatot tartottunk ugyan, de szövetség nem kötöttünk velük. Ők ugyan esküdöztek, hogy mindig ellenzékiből fognak politizálni, ám az idő alaposan rácsáfolt erre... A szamizdat anyagok néhai szerzői és terjesztői iránti tiszteletből most nem fejttem ki, hogy miért csalódtunk bennük.

Mi elfogadtuk azt a tényt, hogy szocialista viszonyok közepette kell élnünk és dolgoznunk. Közéleti témájú tanulmányaink perspektívái nem feszegették a rendszer határait. Annál is inkább, mivel Bulányi György leírta, hogy a marxista eszmeiség örömhír volt a szegények számára. A szocializmus építéséből természetesen csak annyit vállaltunk, amennyit muszáj volt. Én például sohasem vállaltam túlórákat a munkahelyemen, és a kommunista szombatokat is bojkottáltuk. Ha a szakszervezetek nem a hatalom érdekeit képviselték volna a munkásosztállyal szemben, tán azokba is belépünk.

Így, utólag visszatekintve, azt kell mondanom, hogy bulányizmus csak szocialista országban jöhetett létre. Ha ugyanis az állam nem biztosítja hozzá az anyagi alapokat, a létbiztonságot, a teljes foglalkoztatottságot, az ingyenes oktatást és még számos kedvezményt, akkor tiszavirág életű lett volna egy ilyesfajta mozgalom. Ha nincs nyolcórás munkaidő, szabad szombat, fizetett (és kiadott) szabadság, szakszervezeti beutaló stb., akkor az ún. keresztény életnek elvesznek a keretei. Ezt annak ellenére mondom, hogy az a rendszer rácsok mögé juttatott engem. Csakhogy a börtön előtt és után is tudtam élni, ma pedig a fennmaradásért küszködöm. A magyarországi rendszerváltás után mindenképpen meg kellett volna fogalmazni azt, hogy mit is jelent a megváltozott viszonyok közti radikális kereszténység. Azt, hogy miért és hogyan kell szembe helyezkedni az állammal és a munkaadókkal. Az ateista hatalom ellen ugyanis könnyebb volt harcolni, mint most helytállni, a kíméletlen versenyszférában.

Ha ad abszurdum Bulányi György kerül a primási székbe, akkor annak mélyre ható következményei lettek volna úgy a magyar egyház, mint az állam számára. Ezzel azt is megmondtam, hogy miért válna nemkívánatos személlyé. Mindenesetre abban biztosak lehetünk, hogy mára már szakszervezet működne a magyar katolikus egyházban, vasárnap tilos lenne dolgozni a hívőknek, a keresztény vállalkozóknak be kéne tartani a munkajogi és -védelmi előírásokat, a gazdagoknak pedig nem szolgáltatnák ki a szentségeket. A nyolcórás munkaidőt Szolidaritás szerű sztrájkokkal kényszerítené ki, és a tévéfilmeket nem szakítanák meg reklámok. Nem lennének tábori lelkészek, illetve, ha a pénzért gyilkolók lelki gondozásban részesülnének, akkor a pénzért szeretők is igényelhetnének ilyesmit.

Visszatérve az ideológiára, mi hosszú távon az állam elhalásáért dolgoztunk, amit a hatalom nem róhatott fel nekünk, mivel ilyen erőszakszervezet „ártunk és ormányunk” szerint se lesz – a kommunizmusban. Erről eszembe jutott egy 78-as kísérleti csoporttalálkozó, amelyen különböző rendű és rangú kisközösségi tagok verbuválódtak egybe, így kerülhettem én is oda, „a nagyok közé”. Egyszer csak hívatlan vendégek kopogtatnak: egy reánk küldött rendőrfőnök ! Arra voltak kíváncsiak, hogy kik vannak ott. Hármán gyűjtögették össze „a szegazolványokat”, egészen addig, míg *Barcza Barna*** ki nem szedte a járőrtársak kezéből az okmányokat, hogy ezzel is rávilágítson a parancs-

* Jn 6, 15

** Szerintem a mozgalom második embere. A *valóságmegragadás esélyei* c. műve a Magyar Elektronikus Könyvtárban található. (mek.oszk.hu/09600/09619)

nok felelősségére. Amíg ő jogkövető magatartásra intette a belügyi tisztet, addig Gyurka bácsi az egyik rendőrnek tartott marxista-leninista szemináriumot. Elmagyarázta neki, hogy a kommunizmusban az állam el fog halni, tehát rendőrségre sem lesz szükség, amiből az következik, hogy ideje pályát módosítani, már ha az előtte álló főtörzs hisz a kommunizmus küszöbön álló megvalósulásában.

Sajnos, mi valami ilyesmiben hittünk, nevezetesen Isten Országának feltartóztat-hatatlan terjedésében. Ebbéli hitünket a mustármagról szóló példabeszéd téves értelme-zése generálta. A rossz kommentárhoz persze a katolikus fordítás is nagyban hozzájá-rult, ezért most a Szellemi Hagyaték szövegét fogjuk kielemezni.

A tanítványok mondták Jézusnak: Mondd meg nekünk, hogy mihez hasonlít a meny-nyek királysága ! Mondta nekik: Egy mustármaghoz hasonlít, amely kisebb minden mag-nál. Ha pedig olyan földbe esik, amit megműveltek, nagy ágot hoz, s az ég madarai-nak ernyőjévé válik.* (Tm 19.)

Mk 4,30–2; Isz 74a/89; 156/110,3–4

megművelt föld = a szellemi munkára fogott agy

nagy ágot hoz = könnyen és gyorsan felfogja a dolgokat

az ég madarai = természetesen az angyalok

A bennünk lévő Pneuma-kezdemény nagyon mélyen van elásva (vö. Tm 110.), de ha hajlandók vagyunk gondolkodni, akkor könnyen és gyorsan felfogjuk a Dolgokat. Ebben az angyalok is a segítségünkre lesznek, tőlük telhetően (vö. Tm 89.).

Tehát nem a kereszténység világméretű térhódításáról van szó, hanem az egyén megvilágosodásáról !

* Hubai Péter fordítása.

Nagy embernek nagy hibái

Amikor a Hittani Kongregáció 1978-ban azt referálta Angel Ruiz piarista generálisnak, hogy Bulányi György főművében semmi olyasmi nincs, ami ellenkeznék a katolikus egyház tanításával, örömmünnepet ültünk. Pár évvel később már nem voltam biztos ennek az állásfoglalásnak a pozitív voltában. Ha a Vatikán nem talál kivetni valót az írásokban, akkor a szerző feltehetően nem hatolt eléggé mélyre. Érdemi kritikát természetesen csak a Szellemi Hagyaték megfejtése után tudtam készíteni,* és a tételes cáfolat elkészítéséről is le kellett mondanom. A KIO kötetei ugyanis korrigálhatatlanok. Az ezer oldalhoz körülbelül ugyanennyi kritikát kéne írni, már ha valaki tisztességes munkát akar végezni. S ha meg is tenné, nagy kérdés, hogy ki lenne az, aki elolvasna ekkora terjedelmű teológiai munkát.

Ezt szem előtt tartva kénytelen vagyok sommásan fogalmazni. A KIO alapvetően öt kérdést feszeget: Honnan jött Jézus? Miért jött? Mi a járható út? Miért végezte úgy, ahogy? Milyen is az az Isten országa? Nos: *Nem* onnan jött, *nem* azért jött, *nem* az a járható út, *nem* azért került keresztre, és az Ország *nem* olyan. Gyurka bácsi főművéből a címe sem marad meg, mert az általa kiválasztott jézusi logionnak csak a felét idézi. A teljes mondás így hangzik: *A királyságot és az Isten igazságosságát keressétek előbb, és azokhoz ezeket is hozzáadják majd nektek.*** A KIO címe ezzel szemben az, hogy: *Keressétek az Isten Országát !* A pozitívnak látszó felszólítással az a baj, hogy a szóban forgó főmű nem a *keresésről* szól, hanem az *építésről*. A kereső ember találhat, ámde nem építhet,*** mert ez esetben megszűnik kereső személy lenni.

További lényeges hiba a *királyság* „országgal” való felcserélése, mert egy lelki- vagy tudatállapot nem helyettesíthető be valamiféle földrajzilag körülhatárolható egységgel... Megvilágosodni lehet, de egy látható és helyhez kötött (isteni) területre sohasem léphetünk be.**** Isten „országát” nem lehet úgy építeni, mint a szocializmust !

„Az Isten igazságosságának” mibenlétéről is hosszan lehetne értekezni, most csak annyit, hogy a Gyurka bácsi által piedesztálra emelt „igaz, igazságos” (caddik, dikaosz) kifejezés Jézus ajkán általában *negatív* jelentést hordoz. Pl.: „Bizony azt mondom nektek, sok próféta és igazságos kívánczozott arra, hogy meglássa, amit ti nézhettek,***** és meghallja, amit ti hallhattok, de nem hallották meg” (vö. Mt 13,17) – mégpedig a lelkületük miatt. (Ők ugyanis erkölcsi-etikai síkon keresték a megigazulást, nem pedig értelmileg.) Bulányi György egyfajta üdvtörténeti kontinuitást feltételez Ábrahámától napjainkig, Jézus azonban felülírja a mózesi törvényt, holtaknak nevezi a prófétákat,***** és Bemerítő Jánosról kijelenti, hogy az nem született újjá ! *****

Mielőtt túlságosan is elkeseredne a kedves Olvasó, jelzem, hogy Gyurka bácsinak nemcsak exegétikai munkássága volt. Ha ezt zárójelbe is tesszük, marad még éppen elég pozitívum.

* Új írások – régi témákban, 3 – 20. old. (mek.oszk.hu/08700/08766)

** Mt 6, 33 (Csia Lajos fordítása)

*** Tm 66., Mt 21,42; Mk 12,10; Lk 20,17

**** vö. Tm 114.

***** Tudniillik: a közvetlen istenkapcsolat megnyilvánulásait. (vö. Tm 27.)

***** Tm 51.

***** Tm 45.

Sajnos, az „Egyházrend”-del is baj van. Ugyanolyan grandiózus elmélet, mint a szentháromság-modell, de éppoly hasznavehetetlen. Jézus eklézsiája tudniillik egyszemélyes „intézmény”, mely a logikusan gondolkodó egyén fejében épül fel. Simon Péternek csak az az érdeme, hogy képes volt lerakni az alapokat, vagyis felismerte Jézusban az egyedüli mértékadót.*

Ha lehetséges volna is egy tömegekre épülő jézusi egyház, azt akkor sem lehetne alulról felépíteni. Az emberek nem választhatják meg papjaikat, mert a választás joga az Atyáé.** Bulányi György alulról és fölülről való választásról beszél, tehát a hierarchia azokat szentelné fel, akiket a hívek eléjük tolnak. Ismerve a hívek evilághoz való affinitását, nem nehéz megjósolni, hogy ebben az egyházban rövid időn belül szibarista hedonizmus uralkodna.

Gyurka bácsi nagy hangsúlyt fektet főművében a hitre is, ám azt nem definiálja. Jézus többször is világossá teszi, hogy az ő szavaiban kell hinni, tehát azokban a ki nyilatkoztatásokban, amelyek logionjaiban vannak elrejtve.*** Magyarán: Isten elsőszülött emberi Fia azt mondja, hogy ne higgyünk senkinek, csak a saját, józan paraszti eszünknek. Ha azt állítjuk, hogy mi Jézusban hiszünk, akkor tudnunk kell, hogy ez esetben a státusáról (az istengyermeekségéről) van szó, nem pedig arról, hogy majd ő a fejünk felett elintézt mindent... Aki hisz Jézusban, az – Simon Péterhez hasonlóan – már lerakta az alapokat, ám még csak azokat rakta le. Ha nem épít reá, akkor nem lesz „háza”,**** azaz szellemi-erkölcsi struktúrája.

Bulányi György is azt vallja, hogy jézusi utat járás nélkül nincs megváltás, ám az út nem az, mint amit ő felvázol. Az egykori názáreti építőmester útja a szombatonkénti elmélkedés volt,***** mely megvilágosodáshoz vezetett.*****

Gyurka bácsi sem a páli, pusztán a hitből való, sem a cselekedeti megigazulás tévútjára nem tért, de ez utóbbihoz közel járt ! A tíz szűzről szóló példabeszéd***** alapján „olajgyújtógetést”, azaz a jócselekedetek halmozását ajánlotta. A kulcsfontosságú parabolákat helyesen kell értelmezni, ezért az alábbiakban többet ki fogunk elemezni. Ehhez tudnunk kell, hogy:

a mennyek királysága = egy lelki- vagy tudatállapot

szűz = férjhezmenés előtt álló fiatal lány, akit – státusából kifolyólag – nagyon érdekel a vőlegény

fáklya = világításra alkalmas eszköz (az emberi elme)

a vőlegény = az Úr, Izráel Istene, akinek a választott nép a jegyese

éjfélnél = a legnagyobb sötétségben

a lakodalom = a közvetlen, élő istenkapcsolat

1. Mind a tíz szűznek volt világításra alkalmas eszköze.
2. Mindannyian nagyon kíváncsiak voltak a vőlegényre.
3. A fáklya, megfelelő mennyiségű olaj nélkül, nem sokat ér.
4. A vőlegényre való várakozás közben sok olaj fogyott.
5. A vőlegényre nem szabad várni (vö. Tm 114.), elébe kell menni !

* Bővebben lásd *Pintér István: Az ember igazi tragédiája*, 46 – 47. old. (mek.oszk.hu/10100/10148)

** Tm 2., Mt 3, 17; Jn 6,43–4; 6, 65; Zsid 1, 5 (Csak egyetlen papság és szentség létezik: a Fiúság !)

*** vö. Tm 101., 110.

**** Mt 7,24 –7; Lk 6,46 – 9

***** vö. Tm 26.

***** vö. Tm 1.

***** Mt 25,1–13

6. A vőlegény megpillantása mindennél fontosabb.
7. Olaj nélkül nem lehet megpillantani a vőlegényt.
8. Éjfélkor csak nagyon nehezen lehet olajhoz jutni (vö. Tm 37., 58.).
9. A vőlegény nem várt senkire, azokkal ment be a lakodalomba, akik készen voltak.
10. A bezárt ajtón nem lehet átjutni.
11. A vőlegény csak azokat ismeri, akik megpillantották őt (vö. Tm 14.).

Vagyis, aki nem használja az esztét, az nem fog megvilágosodni! (Tm 40.)

Jézusnak nemcsak a terminológiáját kell ismerni, hanem a képvilágát is. Nagyon szemléletes ábrákat használ mondandói megvilágítására, ilyen például az „elveszett juh” is. A látszólagos nehézséget az okozza, hogy háromféle „juhos” példabeszéd is van, és mindháromnak más a mondanivalója. A Szellemi Hagyaték „legnagyobb” juha a királyságot szimbolizálja, ezért kell otthagyni érte a többi kilencvenkilencet.* A közértelmezés a mátéi ill. a lukácsi változat nyomán vét hibát, s ez a hiba végzetesnek bizonyul a keresztény szerveződésekben, így a bulányizmusban is.

1994-ben levelet váltottam *Tótfalusi István* irodalomtörténésszel, enciklopédikus jellegű műve kapcsán.** A kánaáni asszonnyal történetek*** magyarázatával akkor adósa maradtam, most azonban kitérek rá, mert szorosan kapcsolódik a témához. Jézus tudniillik ezt mondta az asszonynak: „Nem küldtek engem másokhoz, csak Izráel házának *elveszett juhaihoz...*” (Máté), illetve: „Hagyd, hogy előbb a *gyermek*ek lakjanak jól!” (Márk). Ezekből a kijelentésekből tanult barátaim messzemenő következtetéseket vontak le, amelyekkel most nem fárasztom a kedves olvasót. Helyette közelebbről is megnézzük a szóban forgó igehelyeket, természetesen a szövegösszefüggésekkel együtt:

„Jól vigyázzatok, hogy e kicsinyek közül egyről megvetőleg ne gondolkozzatok. Mert azt mondom nektek; angyalaik a mennyekben mindenkor látják mennybéli Atyám orcáját. Azért jött az Emberfi, hogy megmentse, ami elveszett” (Mt 18,10–1).

kicsinyek = az újjászületés útjára lépett kérdező-kereső „gyerekek”

angyal = a megértés segítője, a kinyilatkoztatás hordozója, égi tolmács
(vö. Jn 1,51; Tm 89.)

mindenkor látják mennybéli Atyám orcáját = közvetlen istenkapcsolatuk van

ami elveszett = a józan ész, a logika (vö. Tm 42.), ez hiányik Izráel házából (= a júdaizmusból), [A *kicsinyek* olyan személyek, akik megtestesítik ezt a következetességet. Ezeket a *gondolkodókat* tudja csak megmenteni Jézus.]

1. A kicsinyeket könnyű „lekezelni”.
2. Vigyázat: e lekezelés oka a tudatlanság!
3. A kicsinyeknek őrangyalaik vannak.
4. Ezek az angyalok tkp. az Atya mennyei fiai (vö. Mt 22,30).
5. A kicsinyek folyamatos kinyilatkoztatásban részesülnek (Tm 89.).
6. E kinyilatkoztatás csak egyéni és személyre szabott lehet (Tm 85.).
7. A kicsinyeket a mennyek királyságára tanítják (Mt 13,51–2).
8. A „tanítóknak” közvetlen istenkapcsolatuk van.

* Tm 108.

** A *könyvek könyve*, Móra Kiadó, Budapest, 1993.
Digitalizálva *Kalauz a Bibliához* címen (mek.oszk.hu/12600/12635)

*** Mt 15,21–8; Mk 7,24–30

9. A kicsinyek az Atyánál tanulnak (Jn 6,45).
10. Jézus is az Atyánál tanult (Jn 6,41-2).
11. A kicsinyek Jézushoz mennek (Jn 6,45).
12. Csak az mehet Jézushoz, akit az Atya von (Jn 6,37-40; 6,44).
13. Aki Jézushoz megy, az olyan lesz, mint ő (Tm 109.).

A kicsinyek tehát maguk is Megmentővé válnak !

„Mi a véleményetek? Ha egy embernek száz juha volna, s azok közül egy eltévelyednék, nem hagyná-e a kilencvenkilencet a hegyeken, s nem menne-e el, hogy megkeresse az eltévedtet? Ha pedig úgy történék, hogy megtalálja, bizony azt mondom, jobban örülne neki, mint a kilencvenkilencnek, mely nem tévelyedett el. Így van ez ! S a ti mennybéli Atyátok nem akarja, hogy e kicsinyek közül egy is elveszen” (Mt 18,12-4).

a kicsinyek = az újjászületés útjára lépett kérdező-kereső „gyerekek”

Így van ez ! = akinek van füle, hallja !

1. Nem juhokról van szó, hanem emberekről !
2. Vajon miért „tévelyedik el” az az egy ? (Válaszolok: mert gondolkodni kezd.)
3. Miért hagyja ott az ember a kilencvenkilencet ? (Mert azok nem hajlandók erre.)
4. Miért megy az eltévelyedett után ? (Mert azzal szót tud érteni.)
5. Az „eltévelyedett” ember értékesebb, mint a kilencvenkilenc !
6. Vajon miért ?
7. A szóban forgó egyén egyáltalán „nem egy elveszett ember” !
8. Vajon miért ? (vö. Tm 42.).
9. Csak az „elveszett” embert lehet megtalálni !
10. Vajon miért ? (vö. Mt 15,24).
11. Az „elveszett” ember örömet tud okozni.
12. Vajon mivel ? (vö. Tm 40.).
13. A többiek nem képesek örömet okozni.
14. Vajon miért ?
15. A kicsinyek közül egy se fog elveszni.
16. Vajon miért ? (vö. Tm 71.).
17. A kilencvenkilenc mindegyike el fog veszni !
18. Vajon miért ? (vö. Mt 7,13-4).

Tehát minden kereső találni fog, de csak a keresők találhatnak ! (vö. Tm 95.).

„A vámszedők és a vétkezők valamennyien Jézus közelébe törekedtek, hogy hallgathassák őt. Ellenben a farizeusok és az írástudók igen zúgolódtak. Azt mondogatták: „A vétkezőket magához fogadja, sőt, velük eszik” (Lk 15,1-2).

vámszedők és vétkezők = olyasvalakik, akik nem tartják be a vallási előírásokat

farizeusok és írástudók = a júdaizmus mintaképei

velük eszik = leereszkedik hozzájuk

1. Aki akart, az közel kerülhetett Jézushoz.
2. Csak az mehetett hozzá, akit az Atya vonzott (vö. Jn 6,43-4).
3. „Az igazak” nem vállaltak közösséget a vétkezőkkel.
4. Így módon Jézustól is távol maradtak.

Tehát, aki távol van Jézustól, az távol van a királyságtól is (vö. Tm 83.).

„Van-e olyan ember közöttetek, aki ha száz juha van, s egyet közülük elveszített, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, s nem megy az elveszett juh után, míg azt meg nem találja? S ha megtalálta, örvendezve a vállára veti, hazamegy, összehívja barátait, meg szomszédait és így szól hozzájuk: Vigadjatok velem, mert megtaláltam bárányomat, mely elveszett. Azt mondom nektek, hogy ilyen öröm lesz a mennyben is egy vétkesen, ha az más felismerésre tér, nagyobb öröm ez, mint kilencvenkilenc igazságosan örülni, akiknek nincs szükségük arra, hogy más felismerésre térjenek” (Lk 15,1-7).

az elveszett juh = olyasvalaki, aki ilyen vagy olyan okokból nem gyakorló zsidó, s ezért képes (vö. Tm 42.) és mer is (vö. Tm 15.) logikusan gondolkodni, s így Jézus meg tudja őt szólítani. Ez az illető egyáltalán „nem elveszett ember” (vö. Tm 48.) csak a júdaizmus szempontjából ! Az ilyen *vétkesnek* ugyanis van esélye a más felismerésre térésre, ami a következtlen hívókról nem mondható el...

más felismerésre térés = a helyes isten- és világkép kialakítása

igazságos = a Törvény alapján élő, erkölcsi-etikai síkon megigazulni akaró személy, aki tisztának és egészségesnek tudja magát

nincs szükségük arra = az egészségeseknek nem kell az orvos, nem akarnak szóba állni vele ! (Lelkületük miatt nem is képesek meghallgatni, egyenrangú félként kezelni Jézust, „nem fér meg” bennük a beszéde, vö. Jn 8,37-47.)

mint kilencvenkilenc igazságosan örülni = valójában bosszankodni az értetlenségükön !

1. A más felismerésre térés az alapja mindennek.
2. A geocentrikus és emberközpontú világkép helytelen.
3. A megmenekülés csak a szent Szellem segítségével lehetséges.
4. Vajon miért hagyják ott a kilencvenkilencet?

Tehát tanítani csak azt lehet, aki hajlandó tanulni, a benne lévő fogékony lelkület miatt (vö. Mk 2,17).

„...Ilyen öröm lesz, azt mondom nektek, az Isten angyalainak színe előtt egyetlen vétkezőn, aki más felismerésre tér” (Lk 15,8-10).

Isten angyalai = a megértés segítői, a kinyilatkoztatás hordozói

más felismerésre térés = helyes isten- és világképre jutás

Ennek birtokában tudják odaadni nekünk „a mieinket” (vö. Tm 89.).

Látható, hogy a „juhos” példabeszédek könnyen értelmezhetőek, ha nem ragadjuk ki őket a szövegösszefüggésből. Itt is elegendő volt a szomszédos igehelyeket megnézni ahhoz, hogy tetten érjünk a tulajdonképpeni témát. Még a levezetést is meg lehet spórolni, akkor, ha elképzeljük a jézusi képet. Az „elveszett juh” legjellemzőbb tulajdonsága ugyanis az, hogy nincs a nyájjal ! Ő eretnek módon a maga útját járja. A kánaáni asszony nem ilyen személy, ezért hangzanak el a szeretetlennek tűnő szavak. Esetét máshol már részletesebben is kifejtettem.*

* Pintér István: *A szűk kapu*, 205 – 206. old. (mek.oszk.hu/08000/08061)

Más exegeták a szóban forgó eset kapcsán és hasonló igehelyek alapján* Jézust több mindennel meggyanúsítják (fejlődés, a küldetés kitágítása stb., stb.), pedig a helyzet sokkal rosszabb, illetve jobb. Nyilvánvaló ugyanis, hogy Jézus nem tömegekben gondolkodott – legyenek azok zsidók, keresztények vagy pogányok –, hanem őhozzá hasonló kereső egyénekben.** Teljesen mindegy, hogy kananitákról, számáriaiakról vagy rómaiakról beszélünk, csak használják az eszüket ! Sőt, a hitetlen kultúrember is lehet szellemi partner. A papok és a hívek viszont kiesnek, mert ők hitre cserélik az értelmüket.***

Magyarán: Jézus sohasem gondolkodott Izráelben vagy egyfajta világmisszióban. Potenciális tanítványokat akart szerezni, olyanokat, akiknek munkássága az egész kozmoszt áthatja, éppen úgy, ahogy az ő nyilvános működése. Ilyesmire semmiféle gyülekezetnek nincs esélye, mégpedig a dolog természetéből kifolyólag. Kizárólag a maguk eretnek útját járó „egyedülieknek” van lehetősége valamit is tenni.****

Ezek a Fiú-aspiránsból királlyá avanzsált személyek képeznek csak kollektívumot, de ők is fokozatosan gyűlnek oda a lakodalmas asztalhoz, hogy helyet foglaljanak ama székeken, amelyekre Jakab és János akart leülni. Ez az a „kisdéd nyáj”, amiről Jézus beszélt !***** A Zebedeus-fiak olyan messze vannak ettől az asztaltársaságtól, mint Makó Jeruzsálemtől. Akárcsak azok az exegeták, akik ehelyütt szívesen írnának tragi-komédiát, Gyurka bácsival az élen. Az Atya királysága tudniillik nem a kereszten jön el. Ő nem készít keresztet senkinek, még latroknak sem ! Jakab és János kiisszák ugyan Jézus poharát (= erőszakos halált halnak), de a királlyá váláshoz gondolkodni is kéne...*****

* pl. Mt 10, 5 – 6. A rendelkezés magyarázatát lásd *A szűk kapu* 191 – 192. oldalain.

** vö. Tm 1.

*** vö. Tm 33., Mt 15,14; Lk 6, 39

**** vö. Tm 15., 22., 48., 76.

***** Mt 8,11–2; Lk 12,32; Lk 13,28–30; Jn 10,16

***** Mt 20,20 –3

Primus inter pares? *

A Bulányi György által megálmodott nagy egybegyűjtés tehát egyszerre kivitelezhetetlen és szükségtelen. Ugyanis nem az elbitangolt jószággal van a baj, hanem azokkal, akik megmaradnak a villanypásztoron belül. Az idő múlásával a Bokorban is egyfajta kontra-szelekció alakult ki, mert az értelmesebbek odébbálltak. A koránt sem szent maradék pedig egyre inkább *hívekből* tevődött össze. Erre mondják, hogy veled is csak többen vagyunk... Megszaporodtak azok, akik csak úgy „megülik a helyüket”. A bokorarcúságot a terepszínűség váltotta fel.

A „hivatásos hívek” nem írnak, nem olvasnak, és nem is gondolkodnak. Kérdéseik sincsenek, mert érdeklődésük evilági területekre fókuszál. Idejük, energiájuk, szellemi kapacitásuk földből épített oltárokon illan el... Az embert azonban a témái és a mondanivalói minősítik, tudniillik ezek fedik fel igazi lelkületét. A száj azt szólja, amittől túlcsoordul a szív.** A szent Szellem káromlása nem más, mint a logika hitre való cserélése. Akkor követjük el a legnagyobb bűnt, ha józan eszünket a kollektív vakhitnek rendeljük alá.***

A reformmozgalom elvileg az öt körülvevő társadalmat akarta kovászként megkeleszteni, a gyakorlatban azonban csak a katolikus egyház mobilizálható rétegéből szelt le egy darabot. Ráadásul a növekedésközpontúság ellenére kezdett visszaesni a létszám. Ez egyáltalán nem lett volna baj, ha mindig a bibliai értelmű „szent maradék” erősödik. Gyurka bácsi azonban nem volt hajlandó félrevonulni valamiféle elit gárdával, az ilyesmi ugyanis ellentétes volt az egyházától megörökölt koncepciójával. „*Hívek és hívők*” című szamizdat írásom nem is kerülhetett bele a Bokor újságjába, nehogy megsértődjön a nagy többség.

Maradt tehát a lassú, biológiai növekedés, a nagycsaládosok révén. Minden vállalási szervezetre jellemző a családra való alapozás, mert a növekvő létszám sok mindenhez biztosít hivatkozási alapot. Jól tudják ezt az „etnobizniszben” érdekelt kisebbségek is. A vallásos szülők azonban ma már nem papnak szánják fiúgyermeküket. Természetesen büszkéek arra, ha mégis így alakul a helyzet, elájulni viszont attól szoktak, ha orvosnak tanul a csemete ! A sokgyermekes családok tehát nem jelentenek garanciát a hitbéli növekedésre, és ezt a szülők tudják a legjobban... Egy tendencia is megfigyelhető, nevezetesen az, hogy aki nagycsaládos környezetben nőtt fel, az általában nem akar sok gyereket. A megmentődés szempontjából ez előny, mert az Isten mellett való döntés mindenkit szembeállít azzal a világgal, amelybe a házasság valósággal beintegriálja az embert.

A bulányista eszmények (szegénység, alulértékelődés, üldözöttség) paradox módon nem segítik elő a nagycsaládos életformát, hiszen a növekvő familia egyre több pénzt és védelmet igényel. A Bokor-beli családok törvényszerűen a kényelem és a nyugalom irányába mozdultak el. Az „adás” és a „szolgálat” belterjessé vált, magyarán minden a gyerek körül forog, akit főleg világi vonatkozásokban biztosítanak be, s nem Jézus békéjében részesítenek. Igaz, ehhez azt is tudni kéne, hogy az mi fán terem...****

Bulányi György sokszor hangsúlyozta, hogy Jézus a Tizenkettő közül a családos Pétert tette meg vezetőnek, s ez szerinte nem lehetett véletlen. Péter valóban az apostolok szószólója volt, ez minden evangéliumból és a töredékes hagyományból is kiderül.

* Első az egyenlők között ?

** Tm 44., Mt 7,16; 12,33-4; Lk 6,44-5; Isz 110a/216, 6

*** Tm 43., Mt 12,31; Mk 3,28; Lk 12,10; Jn 4,23; Isz 86/166

**** vö. Tm 59., Jn 14,26-7

A kedvenc tanítványi státusra azonban mindegyikük igényt tartott, okkal vagy ok nélkül.* Péter alakját kissé beárnyékolja az a tény, hogy el akarta távolíttatni Máriát a tanítványok köréből.** Ezt a többiek is kíváncsnak tartották.*** Jézus egyénileg is foglalkozott velük, így valószínűleg *mindegyiküknek* elmondhatta azt, amit Simon Péternek: „Neked adom a mennyek országának kulcsait, ha...” **** Péter ráadásul nem is tudta megőrizni vezető szerepét. A jeruzsálemi egyházat az a Jakab irányította, akitől Jézus óvta a Tizenkettőt,***** Pál pedig gyakorlatilag – és felhatalmazás nélkül – beállt az Emberfi helyére.

Gyurka bácsi a maga celibátusát a papi hivatással járó pozitív öncsonkításnak gondolta,***** másokat azonban házasságra biztatott. Ez alól természetesen kivételt képeztek a Bokor papjai, akik közül ugyan többen is megnősültek, ám arányaiban nem többen, mint a katolikus egyházban. Érdekes, hogy a keresztény köztételek***** Jézust kiemelni képes tisztelendő ebben a kérdésben nem a jézusi mintát ajánlotta. Isten felé ugyanis csak az Ő öncsonkító útja vezet. Nincs két út: egy papi és egy családos... Ha nem bénítja meg őt egyházának papokra és hívekre tagolódó sémája, akkor következetesebb lehetett volna. Akár negatív értelemben is, tehát családot alapítva. Elvégre, hadjáratai során Napóleon is azt ette, amit a katonái. Nem prédikálhatunk vizet, miközben bort iszunk. Isten Országának ilyenén való építése inkább építtetés ! Magyarán: csak egy szent kísérlet.

* Nemcsak János és Tamás, de (a magdalai) Mária, sőt Júdás is kitüntetett személyként állítja be magát saját evangéliumában.

** vö. Tm 115.

*** vö. Tm 20.

**** A témáról lásd bővebben Pintér István: *Válogatott tanulmányok*, 36 – 37. és 129 – 130. old.

***** vö. Tm 11.

***** vö. Mt 5,27–30

***** Lásd Pintér István: A szűk kapu, 29 – 31. old. (mek.oszk.hu/08000/08061)

„Isten anyja”

Az előző fejezet ambivalenciája a Bokor fiatalságának életében is megmutatkozott. Volt, aki eladta a házát és beiratkozott a papi szemináriumba, s volt, aki alig várta, hogy megházasodhasson. Ismertem férjhez menni nem akaró, egészségügyi hivatást választó lányt, s olyat is, aki azért akart frigyre lépni valakivel, hogy törvényesen vétkezessen. Ez a kettősség a katolikus egyház híveiben is tetten érhető: van, aki úgy tiszteli Szűz Máriát, mint a nőiség csúcspontját, s akadnak, akiknek erős kétségeik vannak a szeplőtelen fogantatás asszonyi értékeit illetően.

Bulányi György nem áll egyedül Szűz Mária-tiszteletével; ez a freudi alapú férfiúi rajongás majdnem minden papra jellemző. Nem is időznék itt sokat, csakhogy a témának komoly vonatkozásai is vannak.

Máriát Isten anyjaként aposztrofálják, ami teljesen nonszensz, hiszen ez esetben nagyobb lenne az Örökkévalónál is, illetve ő lenne a (teremtő) végső ok. A názáreti ács megszülöje egy földi teremtmény volt, tehát olyasvalaki, aki kizárólag magához hasonló utódokat tud nemzeni (vö. Tm 102). Ha Jézus valóságos isten volt, akkor semmit sem kaphatott az édesanyjától, aki természetszerűleg csak ember. Fordítva persze működhetett volna a dolog: Mária sokat tanulhatott volna isteni fiától... Ezzel a lehetőséggel azonban nem élt (vö. Tm 54., 80., 100., 102.).

Pedig ez esetben ő is istengyermekké válhatott volna, éppen úgy, ahogy Jézus. Bárki az Atya emberi Fiává, illetve Leányává válhat, ha eltölti őt a szent Szellem. Jézus többszörösen dokumentált szavai szerint viszont ez a lelki- vagy tudatállapot egy hosszadalmas gondolkodási folyamat végeredménye (vö. Tm 1.). A Dolog tehát nem kívülről-felülről éri az embert, hanem belülről tör kifelé. Az Atya Lelkével való összehang a közvetlen istenkapcsolattal egyenlő. „A tökéletes ember” (Fülöp-evang) éppen attól tökéletes, hogy már bírja a Pneumát (vö. Tm 28., 71., 113.) Az ilyen Fiú vagy Leány többé már nem képes földi módon nemzeni, tudniillik egész mással van elfoglalva. (Lásd a Jézus-eseményt). Mária mennybemenetelének a fiához való teljes hasonulás lett volna az egyetlen útja-módja !

Az Atyához ugyanis csak Jézuson keresztül lehet eljutni (vö. Jn 14,6), azaz úgy, ha hozzá hasonló módon életre keltjük magunkban a bennünk lakozó istengyermeket. Kizárólag ennek a lehetőségnek a felismerése és kihasználása (Tm 2., 40., 71.) tehet minket Fiúvá. A szent Szellem senkit nem tud „megszállni” az illető akarata és főleg tudta nélkül. Az Atya csak akkor tud elébünk jönni angyalaival (Tm 89., Lk 12,8-9; Jn 1,51), ha már elindultunk a megvilágosodás útján. Ekkor viszont túlcserélődő mértékkel fogjuk kapni mindazt, ami szükséges a Dolgok megértéséhez. Ez a kinyilatkoztatás természetesen egyéni és személyre szabott módon történik, mert nem tud másféleképpen történni.

Következésképpen az Atya is csak ily módon tudja megközelíteni Fiú-aspiránsait. Azok az emberek „az övéi”, akik fogékonyak, akiknek van szemük és fülük arra, hogy felismerjék az idők jeleit (Tm 92.) Ezeket tudja Jézushoz küldeni, úgy, hogy inspirálja a bennük levő szellemet, amit értelemnek vagy léleknek is nevezhetünk. Ez az ösztönzés persze csak a „hozott anyag” arányában fejtheti ki hatását. Aki kér, az kap, számolatlanul, de hogy mennyit fog fel az illető, az már rajta múlik. Jó földre van szükség, amit művelni kell. „Az Úr szolgálóleánya” is csak az értelmével tud szolgálni !

Teljes mértékben elképzelhetetlen, hogy az Atya fel tudjon és akarjon használni valakit céljai elérésére. Mária eszközként való kezelése abszolút szeretetteljes volna, amellet teljesen logikátlan. Miért kéne neki egy istenfiút szülni, ha ő maga is lehet istengyermek? A megvilágosodás lehetősége a nők számára is fennáll (vö. Tm 115.). Jézus tanította is őket (vö. Tm 61.), a Tizenkettő berzenkedése ellenére... Hatot név szerint is ismerünk !

A Jóisten kizárólag szent Szellemet tud adni az embernek, semmi mást (vö. Lk 11,9–13). Mivel tudjuk, hogy valójában észről és értelemről beszélünk (Tm 40.), könnyen beláthatjuk, hogy az Atya legfeljebb zsenit tudott volna csinálni Máriából, anyát semmiképpen se...

A júdaizmus nem sok gondot fordít a nők vallásos oktatására. József jegyesének azonban tudnia kellett – mégpedig a zsigereiben –, hogy az Úr numerikusan egy és oszthatatlan. A zsidó ugyanis éppen ettől zsidó. Nyilván azt is hallotta, hogy az Örökkévaló „csak” szellem, azaz Lélek. Semmiképpen sem gondolhatta tehát, hogy ő egy istennek fog életet adni, de még azt sem, hogy fia Isten lesz. Mi több: születendő gyermeke nemében se lehetett biztos. Maximum abban reménykedhetett, hogy az ő ivadéakai közül fog származni a Messiás. Ez a szerencse azonban bármelyik anyát érhetne volna Izráelben, hiszen „a megmentés a zsidók közül ered” (Jn 4,22b). Vajon miért? Hát azért, mert ők – a környező kultúrákkal ellentétben – tudták, hogy az Isten szellem, akit ezért csak *szellemben és igazságban* (= a tudás erejében véghez vitt jócselekedetekkel) lehet imádni (vö. Jn 4,23–4).

Máriának csalódnia kellett a fiában, hiszen az tanult mesterségét és biztos egzisztenciáját feladva vándorprédikátornak állt. Ráadásul ezt vallási kurzusok elvégzése nélkül tette, papi felhatalmazást sem igényelve! Jézus autodidakta módon világosodott meg, (vö. Tm 26.), ő „csak” az Atyánál tanult... E csalódás mellé még szegény is társult, mert az Emberfi – eladdig példa nélküli módon – egyenlővé tette magát Istennel. Ezért ment utána a testvéreivel, hogy genetikailag is nyomást gyakoroljon rá: hogyan lennéte az Áldott Fia, hiszen én szültelek, ahogy ezeket is...

Jézus válasza így hangzik: „Aki nem fogja apját és anyját meggyűlölni, mint én, nem lehet tanítványom. És aki nem fogja szeretni apját és anyját, mint én, nem lehet tanítványom. Mert az anyám csak megszült, de az igazi anyám adta nekem az Életet” (Tm 102.). Ezt a logiont ki is elemezzük:

tanítvány = a Jézust (életútjában) követni akaró személy, Fiú-aspiráns

1. Két különböző szülői párról van szó; földiekről és mennyiekről.
2. Jézus meggyűlölte földi szüleit.
3. Mit jelent ez a gyűlölet (miben realizálódik)?
4. Ki tud istenes módon gyűlölni?
5. Aki újjászületett, az új szülőkre is szert tett.
6. Mi az elengedhetetlen feltétele annak, hogy megszeressük újdonsült szüleinket?
7. Jézus megismerte újdonsült szüleit.
8. A gyűlölet a mást szeretés természetes következménye.
9. Aki nem tud istenes módon gyűlölni, az nem tud istenes módon szeretni sem.
10. Csak egy újjászületett személynek lehetnek istenes érzelmei.

Újjászületés hiányában tehát nem követhetjük Jézust az istengyermeiségben.

(A logion második mondata ugyanazt a feltételt támasztja, mint az első... A harmadik mondat rámutat a kétféle születés különbségére.)

Ezek után felmerülhet a kérdés, hogy tisztelhetjük-e valamiért Máriát. Tisztelhetjük. Azzal tiszteljük meg, hogy nem firtatjuk sem a büntelenségét, sem a szüzességét.*

* A témáról bővebben lásd *Pintér István: A szűk kapu*, 55 – 57. old. (mek.oszk.hu/08000/08061)

Boldogok a kivetettek

Minden rendű s rangú vallási gyülekezetre jellemző, hogy hiányoznak belőlük a fiatalok. A nagyegyházak képmutató módon a negyvenes híveiket mutatják fel, a kisebbek pedig a gyerekeket. A húsz alatti és fölötti korosztály igencsak foghíjas. Ennél is nagyobb baj, hogy a réteg képviselői sem igen reprezentálják nemüket. Egy-egy szóba jöhető partnerre százszoros a „túljelentkezés”, ezért gyakori a közösségből való kiházasodás. Ellenpélda sokkal kevesebb van. Ezért aztán a magányosok rúdja folyamatosan kifelé áll, ami sok gyötrelmet okoz a lelkivezetőiknek.

Erre a problémára a bulányizmus se talált megoldást, többek között ezért hagytam el én is a Bokrot. Pedig vannak válaszok, csak ahhoz ismerni kéne az örömhír tartalmát. Szervezési hibák is voltak, például ott-tartózkodásom hét éve alatt mindössze két ifjúsági zsinatról hallottam, azokról is utólag. Az ismerkedési alkalmak persze mit sem érnek választék hiányában.

A vallási formációkban éppen ezért erőltetik az összehozott házasságokat. Persze, a hön öhajtott frigy létrejötte sem jelent mindig megoldást. A Bokorban is volt válás, alkoholba menekülés és „szublimálás”. Ez utóbbi azt jelenti, hogy az egyik fél házon belül bontja fel a kapcsolatot azzal, hogy valamely közéleti ambíciójának szenteli minden idejét és energiáját. Infantilis párok is vannak, akik nem élnek nemi életet. Két-három gyerek után már nyűgnek érzik a testi kapcsolatot, mely szerintük pusztán az utódnemzést szolgálja. Ebben természetesen az egyházakban prolongálódott hagyományos lánynevelés is ludas.

A *szerelem örömhíre* c. könyvemnek azért volt oly nagy sikere 1983-ban, mert kendőzetlenül tárgyalta meg a kényes témákat. Ma már a szóban forgó mű erősen idejétmúlt, egyes szakmai (pszichoszexuális) részek kivételével nem is használható. Persze, az ilyen jellegű ismeretekhez is olvasni kell, s az olvasás akkoriban sem volt a fiatalság erőssége. Régen azonban a költők, írók és filmrendezők be tudtak segíteni a nevelésbe. Volt ugyan politikai szűrő, de bizonyos színvonalat megtartottak. A televízió és az internet ma korlátozhatatlan moslékot zúdít az ifjúságra.

Örök közhely, hogy „a mai fiatalok egészen mások”, de a mi generációnk valóban kulturáltabb volt. Környezetemben nem ment szenzációszámra, ha valaki verset írt. Lehetett beszélni irodalmi művekről, mert a többség számára azok nem voltak ismeretlenek. Én még Mao Ce-tung verseit is elolvastam.* A szerelmi költészet szoros kapcsolatban áll a szellemiséggel, ahogy a költő is mondja:

*„Öröklét, elmúlás, istenség
Rejtélyeit mind ismerem.
Mind, mind együtt van, semmi kétség,
Egyetlen szóban: szerelem.”***

A Széchenyi István Nyomdaipari Szakközépiskolában volt egy barátom, aki pusztán Tolsztoj és Németh László hatására meg akarta váltani a világot. Nem tudom, hogy ma vannak-e még hozzá hasonlók...

* Az említett kötetten senki se bajlódjon. Én már magyar részről megtettem, amit megkövetelt a haza.

** Vajda János.

A bulányizmus nemigen tudott hatást gyakorolni a nem vallásos fiatalokra. Én a kevés kivételek egyike voltam. Hittanra nem járván, hatalmas hátránnyal indultam, s kisközösségemben végzettség tekintetében is a sor végén kullogtam. *Barcza Barna* azzal vigasztalt, hogy egyházi befolyásoktól mentes elmém könnyebben fog forogni a filozófia útvesztőiben, s igaza is lett.

A körülrajongott, sikeres és népszerű fiataloknak nincs esélyük Isten megközelítésére. A lehetőség ugyanis a kivetettség állapotában rejlik.* Akinek nincsenek egzisztenciális gondjai, az nem kezd el kutakodni. Márpedig válaszokat csak az kaphat, aki húsba vágó módon ismeri a nagy kérdéseket.** Ha pedig már beindult a kinyilatkoztatás egyéni és személyre szabott folyamata,** akkor a szerelem is elveszíti a hatalmát felettünk.****

Tinédzserkoromban nagyon szerettem Kodolányit, akinek minden művét elolvastam. Később én is alkottam Akarattyan, s a levegőben bizony ott volt a szelleme. Nekem is át kellett élnem Julianus barát dilemmáját: muszáj volt választani a családi élet által felkínált középszer és az igazság hívása között. Egyik kedvenc költőm verse segített a döntésben: *****

*„Az eperfa ! – az az igazság !
A fák hiteles igazsága.
De lobog a jegenye, a fák
viharba ordító túlzása.*

*Az eperfa az igazi fa.
Hízeleg lapos ereszeknek.
– De messzelátszón, útrahívón
csak a jegenyék integetnek.”*

Tokodaltároi lakásunk régimódi, kifelé nyíló ablakszárnyaiból két, szorosan egymás mellett álló jegenye látszik, melyek a vasúti pálya közelében nőttek. Ők emlékeztetnek, ha kell, hogy merre is indultam el.

1986-ban váltam ki a Bokorból, és szerencsére senki se hívott vissza. Úgy éreztem volna ott magamat, mint az a sündisznó, akit azzal vittek be az állatkertbe, hogy: az erdőben találtam szegénykét...

* vö. Tm 15., 22., 48., 53., 69., 76.

** Bővebben lásd *Válogatott tanulmányok*, 59 – 62. old.

*** vö. Tm 89.

**** Mt 19,11–2

***** Váci Mihály: Válasz egy kritikára (részlet).

Mások miatt

A *Páter Bulányi* című könyv előszavát egy mindent eldöntő kérdés zárja le. Gyurkovics Tibor lényegre törő módon szegez szuronyt: „Boldog ember Ön?” Gyurka bácsi imígyen válaszol: „Úgy érzem, azt az utat járom, amelyiken járnom kell.” A felületes olvasó, főleg, ha vallásos, talán még kalapot is emel a katonás felelet előtt. Nekem az jut eszembe róla, hogy: „A dolgozó népet szolgálom!”. (Tartalékos tiszt édesapám mindig a „dolgozó” szónak adott nyomatékokot.)

A vájtfülűek számára azonban egyértelmű a válasz nemleges volta... Ez ugyanis azon kevés kérdések egyike, amelyekre csak egyetlen helyes felelet adható. Ha egy lány megkérdezi tőlünk, hogy: „Szeretsz?”, akkor felesleges szép szavakkal körülírni a dolgot, mert ő egyetlenegy szóra vár. Bulányi György a nyilvánosság előtt fel lett szólítva arra, hogy csak igennel és nemmel válaszoljon. Ő azonban nem akart hazudni, de őszinte sem mert lenni. Mondhatott volna igent is, de ahhoz többet kellett volna tudnia.

A Bokorban előfordult, hogy valaki „kinötte” a saját csoportvezetőjét. Ilyenkor, ha tovább akart fejlődni, más lelkiatyát kellett keresnie. Amikor úgy éreztem, hogy bizonyos dolgokról beszélnem kéne Gyurka bácsival, felkerestem őt. Nem könnyű szívvel rugdos-tam a városmajori avart 2002 őszén, de előbb-utóbb oda kellett érnem. Bemelegítés-képpen a Herbst-könyvet intéztük el,* ami szerencsére nem vert fel túl nagy port.

Megemlítettem neki azt is, hogy az elmúlt év januárja óta nem küldök anyagot az „Érted vagyok”-nak,** mert nem hozták le azt az írásomat, amely egy új korszakot nyithatna a teológiában. Azt válaszolta, hogy már ő sem mindig kap szót. Hát, ez szép... Barcza Barna néhány évvel azelőtt azt telefonálta nekem, hogy hasonló cipő-ben jár. A főszerkesztő olyan időpontot egyeztetett vele, amit csak a jövő évi naptárába tudna beírni, de azt még ki se nyomták.

Eme tiszteletkörök után rátértem a lényegre. Elmondtam neki dióhéjban mindazt, ami utóbb belekerült *Az ember igazi tragédiájába****. Írásban is otthagytam. Nem értett belőle egy szót sem. Akkor már benne volt egy olyan lelkületi gát, ami bulányizmuson kívül nem engedett át semmit. Jézus járhatott így Nikodémusszal, aki nem volt hajlandó elvetni az egész júdaizmust egy ágrólszakadt vándorprédikátor kedvéért. Sajnos, az evangélium felismerésének időbeli korlátai is vannak****.

Gyurka bácsink már 1968-ban leírta, hogy *a megtestesülés ténye a legnagyobb kinyilatkoztatás*. Ez azt jelenti, hogy Jézus az egyedüli mértékadó. Tehát a nem neki tulajdonított szövegeket fenntartással kell kezelni, akkor is, ha a római pápa szájából hangzanak el. Ebből az alapállásból el lehetett volna jutni az egyéni és személyre szabott kinyilatkoztatásig, persze a logionok elemzésével.

Bulányi György azonban a katolikus egyház által levert cölöpök mentén tájékozódott, ami nagy hiba. A teologizálást zöldmezős beruházásként kell kezdeni, vagyis akkor szabad csak leverni egy útjelző karót, ha annak már megvan a kimért helye. (Az ún. Tamás-evangélium is ezzel a módszerességgel fejthető meg.) A hivatalos keretek közötti gondolkodás csak faltól falig való botorkálás lesz...

* A tételes kritikát lásd *Új írások – régi témákban*, 34 – 42. old. (mek.oszk.hu/08700/08766)

** A Bokor kéthavonta megjelenő újságja.

*** mek.oszk.hu/10100/10148

**** vö. Tm 37., 58.

A nem létező kollektív üdvtörténet, s annak kontinuitása jézusidegen elmeszülémény, hiszen az „előkészítő jellegű Isten Országá” a gyakorlatban nemzetek leminősítését jelenti. Hogy akarunk így zsidó–keresztény párbeszédet folytatni? Landeszman főrabbi a nem olyan távoli múltban azt nyilatkozta, hogy ha a magyar kultúrából kivonnánk azt a részt, amit zsidók hoztak létre, akkor a fűtyülős barackpálinkán és a bőgatyán kívül nemigen maradna semmi. A főrabbit persze gyorsan kinevezték egy kanadai hitközség élére, közel az alaszkai határhoz, de a szavaiban volt igazság. Csakhogy az ilyen igazságok nem visznek előre bennünket.

Bulányi György tehát élete alkonyán nem volt boldog, és nem is hazudta magát annak. Rá kellett jönnie arra, hogy gyakorlatilag a falnak beszél. Ama péceli templom „átimádkozott falai” állnak még, s mivel nekem is van benne néhány téglám, kimondok valamit. *Ha valaki a falnak beszél, akkor nem a fal a hibás.* Gyöngyeinket nem szabad disznók elé vetni,* mert meg fognak sebezni bennünket, s akkor nem leszünk boldogok.

* vö. Tm 94., Mt 7, 6; Isz 73/4

Utószó

Bulányi Györggyel ma már sok egykori tanítványa nem ért egyet, bizonyos dolgokban. A maguk módján talán igazuk is van. Csakhogy nélküle sehol sem lennének. Ő volt az, aki felszántotta a parlagot – a magyar teológiai ugart – mások számára. Ezen a parcellán természetesen gyomok is nőnek, de azokat az értelmes emberek az aratás napján el fogják égetni, angyalaik segítségével.

Az okos emberek persze nem mások számára dolgoznak, hanem maguknak takarítják be a termést. Világítani ugyanis úgy lehet igazán, ha a lámpást tartó személy maga is fénylik. Gyurka bácsi életműve tehát csak a názáreti Jézushoz viszonyítva bizonyul kevésnek. Ettől függetlenül szent volt, mert ahogy mondta: szent az, aki botlásai után képes felállni.

Más, örök érvényű dolgokat is kijelentett, melyek esszenciája három szóban foglalható össze: *szabad, lehet, kell*. Szabad gondolkodni, lehet cselekedni, és meg is kell tenni.

Ő olyan tisztelendő volt, aki ha prédikálni kezdett, akkor azonnal püspök lett. Az is volt, mert a szavak igazságánál nincs nagyobb felkenetés.

Mi mégis fordítóként fogunk emlékezni rá, mert zseniálisan fordított le egy jézusi mondást. Ez a logion akár a püspöki jelmondata is lehetne... A „*Senkit se szólítsatok atyának!*” parancs ugyanis magyarul így hangzik:

NE HORDJÁTOK A LELKIISMERETETEKET

MÁS ZSEBÉBEN!

Függelék

Bulányi György

A magyar katolikus egyház helyzete *

Főtisztelendő Érsek Úr ! **

1. A feszültség elmérgesedése

Minapi találkozásunk során fájdalommal tett említést arról, hogy ami az 50-es években a békepapságnak nem sikerült, az most sajnálatosan megvalósult. E szavaival utalt arra a feszültségre, amely fennáll az általam képviselt Bokor és a Püspöki Kar között. Utalt különféle hazai és külföldi szamizdat, ill. sajtóbeli megnyilvánulásokra, amelyek tőlem származnak, s amelyek ezt a feszültséget közhírré teszik. Válaszomban kifejezésre juttattam, hogy a Püspöki Kar volt az, amely ennek a feszültségnek idehaza és külföldön nyilvánosságot adott akkor, amikor én és barátaim még kizárólag a püspökeinket szóban és írásban megkeresés útját jártuk. Utaltam arra a tényre is, hogy leveleinket rendszeresen válasz nélkül hagyták.

Mivel a feszültség elmérgesedése 1976-ban Lékai László érseki kinevezésével kezdődött,*** s Ön, Érsek Úr, 1978 tavaszától tagja a Püspöki Karnak, az eltelt tíz esztendő legnagyobb részét mint püspök aktívan is alakította. Nevezetesen az Ön nevében is elítélték teológiai tanításaimat, az Ön nevében is megfosztottak a nyilvános papi működés jogától, az Ön nevében is óvták az egész magyar papságot attól, hogy a hozzánk tartozókkal kooperáljanak. Sőt, a konferencia közhírré tette, hogy az ordináriusok külön-külön is megfosztottak a nyilvános papi működés gyakorlatától, saját egyházmegyéjükre vonatkozóan. A feszültséget így büntetéssé és elhatárolódássá is fokozták, s minderről a hazai és ezen keresztül a külföldi nyilvánosságot is tájékoztatták. Kizárólag ennek lett a következménye, hogy az ezt követő esztendőkből külföldön egyre többen és többen kezdtek érdeklődni a Püspöki Kar által széles nyilvánosságra hozott feszültség okai iránt, s egyre többen kezdtek engem is megkeresni, informálódás céljából. Bizony megragadtam ezt a lehetőséget, mivel a Püspöki Kar minden emberi jogot és sajtótörvényt megtiporva válasza sem méltatta ismételt kéréseinket, hogy adjanak bármily szerény lehetőséget nekünk, vádlottaknak és elítélteknek, hogy abban a hazai katolikus sajtóban, amelyben püspökeink rossz hírünket keltik, mi is mondhassunk egy szót a magunk védelmére.

2. Parancsuralmi elgondolások

Minden olyan szociológiai alakulaton belül, amelyben figyelembe veszik, hogy Isten nem szériában teremtette meg az embert, hanem Lelkének vonásait hordozó egyedi példányokat teremtett, az egyedek egyedisége, azaz személyiségvontunk s ezek különbözősége folytán természetesen adódnak e személyi különbözőségekből fakadó feszültségek, amelyek

* Az anyag egy 1986-os, írógéppel készült mű digitalizált változata. Az írásból annakidején, aktív Bokor-tagként, én is kaptam példányt, mely ma is birtokomban van. Ez a dokumentum, többek társaságában, napvilágot látott *Szakolczay Lajos: Páter Bulányi c. könyvében is. (Új Idő Könyvek, Budapest, 1989.)*

** A levél címzettje Paskai László, az akkori primás.

*** Mindszenty József, önéletrajzi könyvében, azt írja, hogy azért nem mondott le tisztéről, mert jól tudta, hogy csak méltatlan személyek kerülhettek volna a helyére.

a szabadság levegőjében egészséges feszültségek, sőt, reprezentálják egy-egy szociológiai alakulaton belül Isten kimeríthetetlen gazdagságát. Ahol valakik nem akarják elviselni ezeket az Isten akarta különbségeket, és hatalmi eszközökkel uniformizálásra törekednek, ott e szükségképpen adódó egészséges feszültségek elmérgesedő feszültségekké torzulnak. Szükségképpeniek tehát a feszültségek, s ugyanakkor Isten szándékainak szolgálatában állanak, mert küzdelmet jelentenek az emberi szabadságot semmibe venni akaró uralkodói tendenciák ellen. E harcot a béke fel nem váltja mindaddig, amíg az egyedek személyi méltósága, az emberbe belerejtett isteni erők ki nem vívják Istentől kapott jogaikat.

Hamis béke, mert elfojtás és prolongálódó robbanásveszély származhatik csupán a törekvésből, hogy a hatalmi eszközökkel megnyomorított szabadságú személyek mondjanak is le a maguk karizmáinak kibontásáról, s egy Istennek nem tetsző látszatbéke és látszategység érdekében fogadják el a Sátán világából származó uralkodást* s a maguk megkötözöttségét.

Mindez annyit jelent, hogy a magyar egyházban az elmúlt évtized során kialakult fájdalmas megosztottságot nem lehet eltüntetni a parancsuralmi elgondolások radikális félretevése nélkül. Az Istennek tetsző pluralizmus és az egészséges feszültség világának érdekében kétségtelenül tennünk kell valamit. Isten Szent Lelke készen áll, hogy minden segítséget megadjon mindazoknak, akik erre az üdvösséges magatartásra elszánják magukat.

3. Az epizkopátus és az államhatalom

Ezek a parancsuralmi elgondolások messzemenően meghatározták az elmúlt decennium során a Lécai bíboros által vezetett epizkopátusunk magatartását. A másként gondolkodók feletti végső és teljes győzelemben csak szövetségrendszer kiépítése által reménykedhettek. Első számú segítőjük az a magyar államhatalom volt, amely nemcsak segítője, hanem inspirátora és szorgalmazója is volt az epizkopátus vonalvezetésének. Alighanem megbízója is volt, mert csupán az epizkopátus ily jellegű magatartása ellenében volt hajlandó lassan-lassan csepegtetni a Rákosi Mátyás módszereivel két vállra fektetett egyházunk számára azokat az engedményeket, amelyek lehetővé tettek olyan egyházi életmegnyilvánulásokat, amelyeket az államhatalom a maga – a vallás elhalásában reménykedő – szándékai szempontjából nem tekintett veszélyeseknek.

Mivel epizkopátusunk a maga működésében nemcsak az államhatalomtól, hanem a Vatikántól is függ, ezért koncepciójának a Vatikánt is igyekezett megnyerni. Az elmúlt tíz esztendő folyamán e törekvését sikerek és sikertelenségek jellemezték. Sikert jelentett a két Casaroli-levél, sikertelenséget, hogy a Vatikán nem volt hajlandó mind a mai napig akarni azt, hogy személyemet hazánkból eltávolítsa. A Vatikán megnyerése érdekében epizkopátusunknak hatalmas segítőtársa volt megint csak az államhatalom, vagy inkább az epizkopátus volt segítője az államhatalomnak abban, hogy vatikáni segítségével „tisztítsa meg” a magyar katolikus egyházat azoktól az államhatalom számára deviánsnak minősülő elemektől, amelyeket a sűrű börtönzések – vagy egyenesen akasztások – adminisztratív eszközeivel sem tudott móresre tanítani. Nem titok, hogy az államhatalom türelmetlenül várja, hogy a Vatikán a diszciplináris elmarasztalásnak hegyibe doktrinálisan is elmarasztaljon minket. Aligha tévedek, amikor azt állítom, hogy epizkopátusunk ezzel a Vatikánt igen kellemetlen helyzetbe hozta.

4. Törekvéseink a Vatikán megnyerésére

Miután Lécai bíboros törekvései, hogy szolgálatunkat diszkreditálja a Vatikán előtt, regnálásának első öt esztendejében sikertelennek bizonyultak, maga hozott létre 1981 decemberében egy doktrinális tribunált, amely el is ítélte tanításaimat.** Ennek a tribunálnak az ítéletével azonosította az epizkopátust, amely ezt közhírré is tette 1982 júniusában.

* vö. Mk 10,42

** Az „inkvizíciós” kérdéseket és a Válaszokat lásd a *Páter Bulányi* c. könyvben, 107 – 151. old.

S azt is publikálta, hogy az episzkopátus az illetékes Hittani Kongregáció* elé terjesztette a maga ítéletét, legfelsőbb megerősítés céljából. Azóta már az ötödik esztendőt tapossuk, s egyelőre a doktrinális elmarasztalás még mindig késik. A püspökök ad limina látogatása során, 1982 októberében a Szentatyával közölt rágalomlistának csak disziplináris gyümölcse támadt: a Casaroli-levél figyelmeztette a püspököket pásztori feladataikra, minket pedig az engedelmességre. Érsek Úr folyó évi szept. 24-i találkozásunk során még erősen reménykedett abban, hogy ez a doktrinális elmarasztalás úgy fog napvilágot látni, hogy ráadásként még magam is eltöröm a pálcát magam fölött. Következik ez abból, hogy „illetékesekkel folytatott tárgyalás után” felkínált nekem írásban négy pontot, amelyek értelmében visszavonom azokat az alaptalanul nekem tulajdonított tanításokat,** amelyek címén született meg az episzkopátus 1982. júniusi doktrinális ítélete, s amelyeknek alapján kívánta a maga ítéletének legfelsőbb vatikáni megerősítését is. Bizonyos vagyok benne, hogy azóta megismerte már a Hittani Kongregációhoz írt szept. 29-i levelemet is, amely azt a reményét, hogy a pálcát magam fölött eltöröm, végérvényesen eloszlathatta.

5. Nehéz helyzetben a Vatikán

Aligha lehet kétség a tekintetben – a nyugati sajtó számára ez csaknem egyértelmű –, hogy a Vatikán igen örülne, ha nem kellene döntőbíráskodnia az ügyben, melyben a magyar állam is latba veti minden erejét, hogy a Vatikánnak ez a maga püspökeit nem dezavualó*** és minket doktrinálisan elítélő megnyilatkozása minél hamarabb napvilágra kerüljön. Ha ugyanis a Vatikán megszólal, egyfelől nem dezavualhatja az általa kinevezett magyar püspököket. Másfelől viszont, ha teljesíti a magyar állam és a magyar episzkopátus közös óhaját, ennek visszhangja a nagyvilágban egyértelműen kellemetlen lenne a Vatikán számára. Kellemetlen, mert immár nemcsak episzkopátusunk, hanem a Vatikán is olyannak mutatkoznék a nyugati közvélemény előtt, mint aki egyházpolitikai megfontolásokból, a Vatikán keleti politikájának reményeit kergetve átlép a Jézusért evangelizálást és börtönt vállaló magyar katolikusokon. Ez a lépés nem kis mértékben tépázná meg a Vatikán tekintélyét. Mindezt az immár ötödik esztendeje tartó huzavona eléggé kétségtelenné teheti.

6. A váltás szükségessége

Mindezek alapján, gondolom, az is látható, hogy a magyar egyház, sőt, ezen keresztül immár a Vatikán gondját engedelmeskedtetési alapon felszámolni nem lehet. Az ebben az útban reménykedők s az ezen az úton továbbhaladni kívánók csak elmélyíthetik azt a bajt, amelyet ennek az útnak az elkezdése zúdított a Bokorra, a magyar episzkopátusra, a Vatikánra, s mindezen túl és mindenekfölött a magyar katolikus egyházra, ennek pasztorális helyzetére. Bizony a magyar katolikus egyházra, mert a Püspöki Karnak az elmúlt évtized során ellenünk folytatott nyilvános harca és elmarasztalása súlyos bizalmi válságot hozott létre a Bokor s a magyar katolikusok (papok és nem papok) között. A Bokor baja ez? Nemcsak a Bokoré. Mivel a Bokor a magyar egyház pasztorális feladatainak szolgálatában áll, ezért az egész magyar egyház baja is. A Püspöki Karnak a fentiekben vázolt magatartása a Bokorral szemben súlyosan megtépázta az episzkopátus tekintélyét is. Az episzkopátus baja ez? Nemcsak az episzkopátusé, hanem nyilvánvalóan az egész magyar egyházé is, mert a tekintélyvesztés messzemenően rontja az episzkopátus pasztorális lehetőségeit is. Az episzkopátusnak ez a vonalvezetése, amely – tapintatosan szólva – mély kongruenciát**** mutat az államhatalom egyházügyi szándékaival, rá akarja bírni a Vatikánt is egy olyan magatartásra, amely ugyanakkor a Vatikán tekintélyének megtépázását eredményezheti. Hogy egy ilyen megtépázódás nemcsak a Vatikán baja, hanem az egész katolikus egyházé s benne a hazai katolikus egyházé is, mert ennek pasztorális lehetőségeit kedvezőtlenül befolyásolja, ez megint csak aligha kétséges.

* Leánykori nevén: a „szent” Inkvizíció.

** Egyes tanulmányok nem Bulányi György tollából származtak, de nem ez volt a jellemző.

*** Meghazudtoló.

**** Megegyezést.

Mindezek alapján nagyon is nyilvánvaló lehet, hogy *váltani kell*. Ezt a Lékai-decenniumot nem szabad folytatni. Akármekkora is epizkopátusunk megkötöttségei annak következtében, hogy tagjai csak az államhatalom beleegyezése és személyükbe vetett bizalma alapján lehettek püspökök, püspökeinknek látniuk kell, hogy az út, amelyen Lékai bíboros vezetése mellett jártak, s amelyet aláírásaikkal *nolens-volens** folyamatosan támogattak, csak zsákutca lehet, s a meglevő bajokat csak tovább tornyosítja.

7. A megosztottságot létre hívó intézkedések visszavonása

A haza bölcsére megy vissza a rosszul begombolt mellényről szóló anekdota: a rosszul gombolt mellényt egészen ki kell gombolni. Csak ezután lehet helyére tenni a dolgokat. Mindez annyit jelent, hogy a Püspöki Karnak *nyilvánosan vissza kell vonnia* 1982. júniusi, személyemre vonatkozó nyilvános doktrinális ítéletét és diszciplináris büntetését, s mindenekelőtt és –előtt hatálytalanítania kell azt a magyar egyházat súlyosan megosztó intézkedését, amellyel eltiltotta papjait a velünk való együttműködéstől. A magunk részéről pedig nyilvánosságra kell hoznunk a decennium során minden levelünkben megvallott készséges szolgálati szándékunkat, amely a fenti püspökkari megbélyegzések ellenére ma is változatlanul érvényben van. Ha ezt a tennivalót az epizkopátus nem vállalná a maga kötöttségei következtében, akkor marad továbbra is az a fájdalmas megosztottság, melyről legutóbbi találkozásunk során említést tett.

Nagy okok okolják, hogy a Püspöki Kar vállalja annak visszavonását, amivel a magyar egyház egységét megbontotta. A magyar katolikus egyház élete, gazdagabb élete adják ezeket az okokat. Fájlalni egyfelől a megosztottságot, s eltüntetni nem akarni a megosztottság okát – végzetes következményű ellentmondás.

8. A papság létszámának zsugorodása

Köztudott, hogy a magyar katolikus egyház élete a második világháború óta és az annak következtében előállt államhatalmi változás miatt nagymértékben összezsugorodott. Ez a zsugorodás két, bizony nem jelentéktelen tényező szempontjából még ma sem fejeződött be. Ezt a két tényezőt veszem most gyors vizsgálat alá. Az egyik: a papság létszáma. A másik: a vasárnapi templomlátogatók száma. A papok s hívek számának, számarányainak alakulásáról van tehát szó.

Míg 1945-ben nagyjából ezer katolikusra esett egy pap, addig ma kb. háromezer katolikusra esik egy pap. Ha az elkövetkező évtizedekben stabilizálnánk 25–30 körül az évi papszentelések jelenlegi átlaga, akkor a századfordulóra – negyven papi működési évet és csekély kiesést (rokkadás, halál, megnősülés) feltételezve – durván ezer katolikus papja lenne az országnak. A tíz és fél millió lakosú országból a nem katolikus keresztény felekezetek s egyéb vallások a lakosság 25–30%-át befolyásolhatják, s a maradék 70–75% (közel 7,5 millió !) befolyásolásának feladata a történelmi előzmények következtében a katolikus egyház vállaira nehezedő feladat, azaz hét-nyolcezer magyar állampolgár Istennel találkoztatásának feladatát kellene majd szorgalmaznia egy-egy papi személynek.

9. A vasárnapi templomlátogatás zsugorodása

Ami a vasárnapi templomlátogatók számát illeti, ennek százaléka 1945 óta máig alighanem egyharmadánál is kevesebbre zuhant. A nagyvárosok nagyobb részében talán megállt már a fogyás. Csak talán, mert a templomok ugyan már nem ürülnek tovább, de ez alighanem a városok folyamatos feltöltődésének a következménye. Ami a falvakat illeti, a hagyományosan vallásos vidékeken az elfogyási folyamat úgy látszik, már megállt, de az ebbe a kategóriába nem tartozó falvakban változatlanul csökkennek-öregednek a templomba járók. Az elmúlt hetekben megkérdeztem vagy 20–25 papot – vegyesen az imént említett háromféle templomlátogatottsági területről. 140 ezer katolikusról és 9 ezer vásár-

* Kénytelen-kelletlen.

napi templomlátogatóról számoltak be működési területükön. Az ebből adódó eredmény (közel 7% jár el vasárnap templomba) fejezi-e ki az országos valóságot, avagy ettől jelentősen eltér-e a tényleges helyzet, ezt megállapítani alighanem nélkülözhetetlen feladat volna, ha a Püspöki Kar egy átfogó pasztorális terv érdekében világosan akarná látni a magyar katolikus egyház jelen helyzetét. (A felmérés során fontos lenne regisztrálni a templomba járók nemét, életkorát és iskolai végzettségét is.)

10. A megrágalmazott „Lelkipásztori marketing”

Magam a 70-es évek legelején *Lelkipásztori marketing* című írásomban kidolgoztam egy ilyen átfogó pasztorális tervet. A Püspöki Kar is tudomást szerzett róla. Eredmény: a 70-es évek végén kihirdette róla, püspökkari megállapításként, hogy az írás le akarja szakítani a hívőket a Püspöki Karról. Amikor ez ellen a minden alapot nélkülöző rágalom ellen tiltakoztam, s annak nyilvános visszavonását kértem, a Püspöki Kar megbízásából éppen Érsek Atya válaszolt tiltakozásomra. Az alap nélküli vádat a Kar sem nyilvánosan, sem az Érsek Úr által írt – nem publikált – levelében nem vonta vissza, sőt válaszlevelében említésre sem méltatta tiltakozásomat. Ezt a súlyos rágalmat mind a mai napig nem vonták vissza, sőt '82 októberében az ad limina látogatásuk során még a Szentatya előtt is megismételték.

11. Ezer pap és háromezer pópap

A Püspöki Kar is látta a papság ijesztő mértékű fogyását. A *Marketingben* segítségként felkínált lelkipásztori terv súlyos diszkreditálásával nagyjából egy időben ki is eszközölte az államhatalomnál, hogy laikusok részére hároméves teológiai kurzust indíthasson. A minap azt is kieszközölte, hogy az államhatalom kegyesen engedélyezte egyházunknak, hogy a kurzust elvégző egyháztagokat a püspökök felhasználhassák a lelkipásztori munkában. Az államhatalom engedélye természetesen csak elvi, mert gyakorlatilag csak az államhatalom által akceptábilis személyek kaphatnak ily alkalmazást. Egyszerűség kedvéért nevezzük ezeket a nem misézhető és szentségeket-szentelményeket csak igen korlátozott mértékben kiszolgáltató személyeket, akik a kurzust – ismét személyüket mérlegelő államhatalmi engedélyezés ellenében – elvégezhetik, és így lelkipásztori szolgálatra igénybe vehetőkké lettek, pópapoknak. Mivel évenként kb. száz személy végzi el ezt a kurzust, s mivel ezek átlagéletkora még ma is (az első évfolyamok nyugdíjkorhatár körüli diákjai után) tíz-húsz évvel felette van az újmisések életkorának, ezért 25-30 működési évet feltételezve náluk, kikerekítéssel elképzelhető, hogy a következő század elején – ha az érdeklődés változatlan lesz a következő évtizedek során – nagyjából 3 ezer ilyen pópap állhat a magyar katolikus egyház szolgálatára, ha működésükre az államhatalom engedélyt is adna.

Bár köztudott, hogy az államhatalom annak ellenében tette ezeket az engedményeket, hogy a Püspöki Kar végrehajtja azokat az állami kívánságokat, amelyek a Bokor megsemmisülését voltak hivatva szolgálni, mégis készséggel elismerem, hogy a Püspöki Kar azáltal, hogy a kurzust és a végzetek lelkipásztori működhetését az államhatalomnál kieszközölte, valóban tett valami előkészületet a magyar katolikus egyház lelkipásztori feladatának teljesítése érdekében. E püspökkari gondoskodás erejében azzal számolhatunk tehát, hogy a következő század elején 1 ezer pap és 3 ezer pópap áll majd püspökeink rendelkezésére.

12. Az államhatalom kegyeitől függő lelkipásztori koncepció

Elutasíthatatlannak tetszik számomra az alábbi meggondolás. A 20. század második felének pasztorális feladataihoz – ehhez a majdani századvégi állapothoz képest – ideális felszereltséggel (azaz nem 4 ezer, pópapokkal erősen vegyes személyzettel, hanem) 5-6 ezer főnyi személyzettel, mégpedig szintisztán papokkal fogtunk hozzá, s jutottunk el máig részint a mai-holnap, azaz századvégi papi ellátatlansághoz, részint pedig a hívők létszámát tekintve egy óriási lemorzsolódáshoz. Lehetséges, hogy a 21. század elején ez az új felszereltség elegendő lenne a lemorzsolódott állapot stabilizálásához, és megakadályozná

a további morzsolódást? Nincs kizárva. De a feltornázódásra, az akárcsak az 1945 előtti és igazán nem felső csücsöt jelentő helyzet újra elérésére semmiképpen sem látszik biztosítékot nyújtani. A vallás elhalására dolgozó ateista államhatalom éppen ezért biztosíthatta oly „nagylelkűen” püspökeink számára ezt az egyházunkról való gondoskodási – egyébként általa bármikor visszavonható, ill. megbénítható – lehetőséget.

Közben ugyanez az államhatalom feltétlenül ragaszkodott ahhoz, hogy a Lékai bíboros irányítása alatt álló Püspöki Kar belehajszolódjék minden megtehetőbe a Bokor megsemmisítésének érdekében, ha már egyszer a megváltozott politikai körülmények között, Helsinki óta, az államhatalom magát a Bokorba való tartozást nem büntethette tovább bebörtönzéssel, csak annak a sorkatonai szolgálatot megtagadó tagjait. Hasonló volt az államhatalom magatartása a Vatikánt illetően is: rendfőnökömtől tudom, hogy Miklós Imre* azt szerette volna, ha kihívatnak az országból. Ebbéli kívánságát hat ízben is kifejezte.

Kézenfekvőnek látszik a következtetés: amit engedélyezett egyházunk számára, az nem veszélyezteti célkitűzését, attól még elhal a vallás. A Bokortól azonban tart, mert a lekipásztori marketing alapján megállítható a folyamat. A külső szemlélő nagyfokú vakságnak ítélteti, hogy a hierarchia segédkezet nyújtott az ateista államhatalomnak a Bokor ellenében. Akkor is, ha nyilvánvalóan nyomásra, kényszerhatás alatt járt el így.

13. A Rákosi-korszak alapján álló egyházpolitika

Ennek a püspökkari lekipásztori koncepciónak alapvető sebzettsége abban áll, hogy benne minden az államhatalom engedélyeitől függ. Ez annyit jelent, hogy az államhatalom akkor bénítja meg, amikor akarja. A Rákosi-rendszer vívmányai megkérdőjelezhetetlenül érvényesülnek egyházunkban Rákosi bukása után harminc esztendővel is. Az epizkopátus közel negyven esztendővel ezelőtt, félve a következményektől, elkezdett engedelmeskedni az ateista államhatalomnak, s ezzel az engedelmeskedésével jogalapot kínált fel az államhatalom számára ahhoz, hogy az úgy és akkor szóljon bele egyházunk életébe, ahogy és amikor akar. A kommunista párt már elkezdte az önkritikát a rákosista évek miatt. Hierarchiánk a maga idevonatkozó feladataiban még az első lépést sem tette meg, sőt, meg nem szűnően magasztalja önmagát, hogy az álmódosásokkal szemben rátalált az „egyetlen” reális és a hatalmi tényeket, erőviszonyokat számításba vevő útra. Ennek következtében teljességgel olyan, mint egy állami szerv, amely a maga életmegnyilvánulásaiban saját felsőbb hatóságának jóváhagyásától függ; életének minden vonatkozásában, s a legfontosabb vonatkozásokban különösen is. Abban is, hogy ki lehet püspök, plébános vagy káplán, akár Kutwabagason... Nagyban és kicsiben egyaránt mindent engedélyeztetnie kell.

A kisközösségek hűszeszrendőrs börtönkálváriáját éppen az okozta, hogy nem fogadtuk el a Rákosi-rendszer jogtalan igényét az egyház fent megrajzolt szolgálataiba taszítására. Egy, a problémáinkat a siker reményével megoldani képes lekipásztori szolgálat és koncepció csak a Rákosi-korszak szóban forgó vívmányának eleve elutasítása alapján gondolható, tervezhető és kivitelezhető. *Tehát e tekintetben is váltásra van szükség.* A váltás megint csak epizkopátusunk feladata: eddigi engedelmeskedési készségét be kell helyettesítenie egy olyan magatartással, amely különbséget tesz az egyház ügyein belül az állami beleszólást elviselő és az azt el nem viselő ügyek között. Mindez még csak annyit jelentene, hogy harmincesztendővel később ugyan, de az egyházon belül is véget érne a Rákosi-korszak.

Ennek elvégzését nyilvánvalóan nem várhatjuk az államhatalomtól. Ha a püspökök hajlandók az egyház életét a Rákosi-alapokon továbbvinni, akkor az állam nem fogja felkínálni a Püspöki Karnak a harminc éves vívmányok feladását. A Vatikán sem képes felszámolni a magyar egyházban Rákosi Mátyás harminc éves utóéletét. Mert hogyan fogadtathatná el az állammal a változtatni akaró személyeket püspököknek, ha bőven akadnak papok, akik a Rákosi-féle alapokon is hajlandók a püspöki székekbe beleülni.

* Az Állami Egyházügyi Hivatal vezetője volt.

14. Az állami gyámkodás ezeresztendős

A viszonyainkat kevésbé ismerő külső szemlélő bizonyára csodálkozva áll a történetek előtt. Hogyan lehetséges ez? A magyarországi egyház pápától kinevezett püspökei – még ha az államhatalom bizalmával kitüntetett papok közül lettek is felszentelve – nem lehetnek ennyire vakok, s még kevésbé szövetkezhetnek az ateista állammal saját egyházuk ellen! A valóban alig érthető szituációnak történelmi gyökerei vannak. A magyarázat köztudottan egyszerű: a magyar katolikus egyház ezeresztendős történelme folyamán *még sohasem látta el feladatát államhatalmi támogatás nélkül*. Első királyunk, István, kiirtatta a megkeresztelkedni nem akarókat. Akik ezután életben maradtak, s továbbra is életben akartak maradni, azokat az egyház papjai már megkeresztelhették, és meg is keresztelték. A megkeresztelés fejében ezek a megkeresztelték dézsmát fizettek püspökeiknek, plébánosaiknak, akik ezáltal az ország leggazdagabb urai közé emelkedtek fel. Ezzel aztán bele is integrálódtak az „apostoli” államhatalomba. A püspökök kinevezésében a király, a plébánosok kinevezésében a földbirtokos kegyúr lett az elsőrendű tényező. Szerepükhöz képest a pápa, illetve a püspökök szerepe messzemenően másodlagos volt. Ez a rendszer félezer évig különösebb baj nélkül működött, az uralkodó osztály szempontjából. A megkeresztelt jobbágyság időnként véres lázadásokkal tiltakoztak ugyan a főpapok által első helyen képviselt úri rend uralkodási módszerei és embernövéseik ellen, de ez nem sokat változtatott a helyzeten. Egyházi és világi uraik leverték őket, s még szigorúbb terheket róttak rájuk – büntetés és elrettentés céljából.

15. Az államhatalommal együtt elbukó egyház

Tizenkét évvel azután, hogy ez az úri rend százezres nagyságrendű jobbágyvér-lecsapolást végzett a három és fél milliónyi, 16. század eleji magyarságon, ez az államhatalom 1526-ban elbukott. Ennek következtében a magyar katolikus egyház is összeomlott, mint egy drót nélküli krinolin.* A jó Karácsonyi János írta száz évvel ezelőtt magyar egyháztörténetében, hogy püspökeink nem vádolhatók gondatlansággal a hitújítás tárgyában. Hiteles adatok alapján tudja igazolni, hogy a püspökök az eretnekgyanús plébánosokat igenis maguk elé idézték, de hát nem állt már a püspökök rendelkezésére karhatalom, mely foganatosíthatta volna az ily doktrinálisan renitens papok elővezetését. Így aztán a püspökök nem tudták adminisztratív büntetésekkel visszatéríteni elfajzott plébánosait az igaz katolikus hitre. Tehát az államhatalom megsemmisülésével egyenes arányban semmisült meg az egyház is.

Nem érintve most az ország akkor még jelentéktelen számú (20%) idegen ajkúinak vallását és vallásválttatásának kérdését, rövid fél század leforgása alatt protestáns országgá lettünk. Nagyjából a Balaton vonalától keletre, azaz a Dunántúl nagyobbik felében, majd a nagy magyar Alföldön fel a magasabb hegyek lábáig, ameddig csak elhatoltak a törökök, s le egészen az Al-Dunáig, továbbá az Alföldtől keletre, a Partiumban és Erdélyben *nem maradt meg egyetlen püspök sem*. Mind elmenekült, aki Mohács után még életben maradt. Az újonnan kinevezettek pedig a megmaradtakkal együtt a királyi Magyarország biztonságos nyugati csücskében, Nagyszombaton várták másfél századon keresztül a jobb időket. Szerzeteseink részint hasonló módon elmenekültek, részint kihaltak, részint élvonalbeli újhitű papokká lettek. Plébánosainkra az elmenekülés kevésbé volt jellemző: egy részük kihalt, utánpótlást nevelni nem tudván, nagyobb részük viszont az új hit zászlóvivője lett. Ezen a hatalmas területen, azaz a Balatontól valamivel nyugatra elhelyezkedő török végvári rendszertől a Moldvával határos Kárpátokig, az északi váraktól az Al-Dunáig katolikusok (laikusok!) itt-ott maradtak ugyan, de reszideáló plébánosok a gyöngyösi, szegedi, csíksomlyói ferences barátokon kívül, akik Mohács előtti – ezernél is nagyobb – létszámukról néhány tíz főre apadtak, bizony nem, vagy alig maradtak. Az ország nyugati-északi peremén, ahol a katolikus Habsburg volt az úr, s igyekezett fenntartani a régi módot, maradtak még katolikus püspökök (Zágrábban, Nagyszombaton, Nyitrán) és reszideáló plébánosok, de kegyúri hatalma ellenére sem tudta

* Vékony acélabroncsokkal kifestett bő szoknyáról van szó.

megakadályozni a Habsburg, hogy akár a tótság, akár a magyarság nagyobbik fele ott is új hitre ne térjen. Ezen az állapoton egy század múltán már Pázmány Péter se tudott változtatni.

16. Történelmi hazugságok

Ideje leszámolnunk önbecsapó, magunkat vigasztaló és metanoiánkat késleltető hazugságainkkal. Az egyik: azért terjedt el a reformáció, mert püspökeink meghaltak a mohácsi csatában. Igaz, hogy meghaltak, de az új hitnek nem is voltak püspökei. Nem voltak, de lettek, mert vállalták a török hódoltságban lehetséges fajtáját a püspökösködésnek.* A katolikus egyház Mohácsnál életben maradt, az ott elesettek helyébe kinevezett új püspökei közül viszont egy sem vállalta a hódoltságban lehetséges püspöki szolgálatot. Nem azért terjedt el tehát hazánkban az új hit, mert püspökeink elestek Mohácsnál.

A másik hazugság: Pázmány protestáns országban született (1570), s katolikusban halt meg (1636). Pázmány zsenije és buzgósa előtt meghajolva mondom: a mondat első fele igaz, a második nem. Miért? Mert Pázmány visszatért egy sereg főrendet a katolikus hitre. Hol? A katolikus Habsburg-uralom alatt álló országrészben. Ott tehát, ahol nádorsághoz, hivatalhoz, tehát hatalomhoz jutni egyre kevésbé volt lehetséges protestáns főúr számára. E Habsburg-Magyarországon kívül Pázmány nem térített főrendet. A hódoltságban azért nem, mert ott nem akadt egyetlen főrend sem. A Partiumban és Erdélyben akadt, de azok el sem olvasták Pázmány műveit. Keleten nem olvastak katolikus sajtót. (Ki is fejlődött ennek folytán két magyar helyesírás, melyet majd századok múltán, a 19. század első felének romantikus nemzeti buzgalma egyesít nagy-nagy nyelvészeti harcok után.) A nem főrendek, tehát a kurta nemesek, valamint a jobbágyok hitén pedig mit sem változtatott a *Kalauz*,** sem a királyi, sem a hódoltsági, sem az erdélyi országrészben.

17. Hogyan lettünk újra katolikus ország?

A török hódoltság másfél százados vérzivatarra után a közel három és fél milliónyi, 15. század végi magyarságból legfeljebb másfél millió maradt. A fentiek következtében ezek döntő többsége már nem katolikus. Buda felszabadítása után, a 18. század elején a katolikus Habsburg- király veszi kezébe a katolikus egyház sorainak rendezését. Veszprém, Győr, Pécs, Vác, Kalocsa, Csanád, Eger, Várad, Gyulafehérvár újra püspököt kap, s ezek újra reszideálnak, s megépítik barokk palotáikat, templomaikat. A hatalmas birtoktesteket kapó hazai és idegenből jött katolikus főuraink importált katolikus jobbágyokkal szerették volna feltörni a rég szántott ugart. Magyar jobbágyaink nagyobb része azonban az állami kényszerítő törvények ellenére is (*Cuius regio, eius religio*) ragaszkodik százados protestáns hitéhez és lelkészeihez, akik helytálltak mellettük akár a hódoltságban, akár az erdélyi fejedelem, akár a Habsburg jogara alatt. A Habsburg- király gondoskodik a főurak részére katolikus jobbágyokról: betelepíti az országot nemcsak katolikus német urakkal, hanem katolikus német jobbágyokkal is. A magyar ajkúak között még egy századdal, másfél századdal később is, talán a 19. század közepéig többségben vannak a protestánsok.

A 19. század második fele viszont már az asszimiláció kora: e század elején az ország lakosainak csak 29%-a magyar ajkú. Ez a kisebbség száz év alatt, Trianon előestéjére, 54–55%-os arányú többségre emelkedik, s lesz így az új, az asszimilációval felduzzadt magyarság kétharmadában katolikus, egyharmadában protestáns. Beszédes bizonyítéka ennek a magyar katolikus asszimilációs folyamatnak az elmúlt száz év primásainak családi neve: Csernoch, Szlapucsek, Pehm, Lung, két tót és két német név.

* Az oszmán birodalom szabad vallásgyakorlást biztosított „a hitetlenek” számára az általa megszállt országokban.

** Az *Isteni igazságra vezérlő kalauz*, 1613.

18. A hatalomban vagy a Szentlélekben bizakodunk ?

Ily történelmi előzmények után bizony a Szentlélek minden lélektani törvényszerűség ellen ható csodája lett volna, ha az 1945-ben elbukó és az egyházat patronáló államhatalom nyomán támadó új, ateista, a vallás elhalásáért dolgozó államhatalom eddigelé közel fél évszázados regnálásának nem az lett volna a következménye, ami. Mi is lett? Főpapjaink ugyan nem menekültek el, de – mentsük, ami menthető alapon – engedelmeskedésükről biztosították a vallás elhalásáért dolgozó államhatalmat. Ennyi az eltérés hazai egyházunk 16–17. századi történetétől. Azonos viszont, hogy híveink jó kétharmad részükben felmondták az immár fogatlan oroszlánná lett püspökeiknek s plébánosaiknak a hitet is, az egykori dézsmát-párbért helyettesítő önkéntes egyházi megajánlást is; vagy ha ez utóbbit nem is, hát a templomba járást. Ezúttal nem protestánsokká, hanem hit nélküli gyakorlati materialistákká lettek a reánk bízottak.

A történelem sok mindenre magyarázatul szolgál. Ám Isten az embert megtérésre alkalmas lénynek teremtette, s ezért a történelem csak magyaráz, de nem determinál. Amikor a negyvenes évek végén egy összevont, nagy létszámú papi korónán ordináriusom megbízásából lelkipásztori tennivalóinkról beszéltem, az egyik ott jelen lévő pap – Érsek Úr jól ismeri – borízú hangon így szólt hozzám előadásomhoz: „Gyerekek, ha jól értem a dolgot, Gyurka azt akarja nekünk mondani, hogy szálljon meg minket a Szentlélek. Én a magam részéről inkább Truman* megszállásában bizakodom”. Nagy volt a derűtség. Azóta a hozzászóló megtanulta, hogy bizakodásának tárgyát fel kell cserélnie a Truman hatalmával nagyon is ellentétes hatalmat képviselő személyek hatalmára. Ettől függetlenül ma, negyven esztendő múltán, ugyanerről van szó: a Szentlélekben bizakodunk-e, avagy a fegyverek és fegyverekre támaszkodó emberek hatalmában ?

19. Korszak lesz-e a Léakai-decenniumból ?

A decenniumnak Isten akaratából vége. Hogy a decenniumból korszak nő-e ki, azaz, hogy tovább folytatódik-e egyházunk életében az emberekben való bizakodás, avagy vége szakad annak, és így nem lesz a magyar katolikus egyháznak Léakai-korszaka, csak decenniuma, ez bizony nem kicsiny mértékben azokon is fordul, akik ma és itt, Magyarországon, püspökök. Megszűnik-e az a fájdalmas megosztottsága a magyar katolikus egyháznak, amelyet ez a Léakai-decennium teremtett és kürtölt világgá, ez pedig a jelen pillanatban a magyar püspökökön fordul, s ezek közt kiemelten Önön, Érsek Úr, a Konferencia ez idő szerinti elnökén.

A tét nagy. Az idülten elrontott dolgok – minél idültebbé válnak, annál inkább – nehezen tehetők jóvá. Nem akarom következő mondatommal protestáns, elsősorban református testvéreimet megbántani, hajdani reformációs buzgalmukat megsérteni, mert tisztelem őket a 16–17. századi hódoltsági helytállásukért.

Mondom tehát: akik akkori helyt nem állásunk miatt elveszítették katolikus hitüket és protestánsokká lettek, azokat mi döntő többségükben örökre elveszítettük. Az akkori protestánsokká lettek leszármazottainak nagyobb része – minden későbbi államhatalmi s ezzel karöltve gyakorolt egyházi nyomás és diszkrimináció ellenére is – ma is protestáns. Ugyanígy az elmúlt közel fél század alatti helyt nem állásunk miatt, „trón-oltár-szövettség” megrögzöttségeink miatt, azaz ezer esztendőre visszamenően csak hatalomban, csak emberekben bizakodásunk miatt – valakiket újra elveszítettünk. Ezek fülük botját sem mozgatják vasárnap, amikor a villanyharangozó gombját megnyomjuk, ezeknek „fülét” már ma is nehezen tudjuk gyógyítani. Ha viszont mindezek hegyibe a decenniumot korszakká növesztjük, százötven évvé vagy nem százötven évvé, akkor biztosan és véglegesen elveszítjük őket. És nemcsak a katolikus egyház számára veszítjük el őket, hanem az ország, s egyáltalán az élet számára is.

* Az akkori amerikai elnök.

20. Az életből kivonuló magyarság

A Püspöki Kar e gyászos decenniumban nem verte félre a harangot, de a hivatástudattal rendelkező laikusok – köztük ateisták is –, félreverték a számukra rendelkezésre álló harangokat, mert úgy látták, hogy népünk kifelé vonul az életből. Az a nép, melyet már ezer esztendeje megkereszteltek! Kifelé vonul, mert már a tisztesség magas fokának számít, ha egy család két gyermeknek ad életet. A magyarnak könyvelt több százezernyi és szaporodó cigányság ellenére az ország lakossága évenként több tízezerrel fogy, ami azt mutatja, hogy ez a nagy többségében katolikusnak keresztelt nép nem látja értelmét az életnek. A török hódoltság alatt a hódítók irtották a magyart, ma rosszabbul állunk: a magyar önmagát irtja. Életszínvonalának emelése érdekében nem nemz-szül gyermekeket, hogy azután az így megteremtett jólétben egyszer csak értelmetlenül válják terméketlen fogyasztói élete, s a közvetett életgyilkolás, azaz a családi élet rendezetlenségein (anyaszerepüket a munka miatt betölteni nem tudó asszonyok, válások) s az alkoholizmuson, kábítószer-élvezésen keresztül a közvetlen életgyilkolás, az öngyilkosságok útján siettesse, hogy *más faj álljon a kihunytt helyére* (Kölcsey után, szabadon). Újra elfogyhat a magyar, és nem lesz Habsburg-király, aki az elpusztultak helyére katolikus németeket telepítsen, s nem lesz két nyugodt század Nagymajténytől Trianonig ezeket magyarra asszimilálni... „*Hazád őrcsillagzatja szülőtti bűnein leszáll... És más hon áll a négy folyam partjára. Más szózat és más keblű nép...*” (Kölcsey).

21. Elnémuló harangok

Nem mondhatjuk: „Mit nekünk a magyar?! Az Isten szolgálai vagyunk!” Nem, mert csak az lehet az Isten szolgálja, aki embert szolgál. S mi nemhogy más népeket szolgálánánk, a magunkét sem szolgáljuk. Veszni hagyjuk. Ahogyan annak idején a 16. és 17. században magára hagytuk népünket a Kárpátokon belül s a Kárpátokon kívül. Magára hagytuk Moldvában a reformáció után is katolikusnak megmaradó ottani magyarságot, amely gondatlanságunk miatt ma már nagyobb részben elveszítette nyelvét. Akik pedig közülük ma is magyarul beszélnek, tízezres nagyságú magyar közösségek hatalmas katolikus templomaiban sem hallanak magyar szót, nem is szólhatnak magyarul: románul miséznek és prédikálnak nekik. A mi bűneink, a mi szolgálni nem, csak uralkodni tudásunk tette lehetővé román bojár urak, majd román szocialista urak számára az emberi jogoknak ezt az Európában-párja-nincs megtiprását. A magyar püspökök kezében levő harangok e tekintetben is némák maradtak. Ma már Erdélyben és a Partiumban fenyegeti ugyanez a sors milliónál is több magyar katolikus testvérünket. A Püspöki Kar harangjai erről is hallgatnak. Papok és léviták ma is elmennek a bajban levők mellett.

22. Az 1982. március 7-i levelem

„Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez!” Mielőtt 1982 nyarán püspökeink megtették volna végzetes lépésüket (amelynek következtében szállhatott el a sóhaj Érsek Úr ajkáról legutóbbi beszélgetésünk során arról, hogy meg vagyunk osztva), levelet írtam a Püspöki Kar Elnökén keresztül az elítélésemre készülő hazai hierarchiának. Benne volt minden, ami megállíthatta volna őket végzetes útjukon. Mondjam-e, hogy figyelemükre sem méltatták? Azóta ez a levél bejárta a világot, számtalan nyelvre lefordították. Nagy adóssága a Magyar Püspöki Karnak, hogy ez a *Püspökökhöz írt* 1982. március 7-i levél idehaza is megjelenhessen. Nincs benne semmi bántás, csak a tiszta evangélium. Elmondom benne, hogy mit akar a Bokor. Refrénszerűen ismétlődik benne a bekezdések élén: „Az élet szolgálatában...” Az élet szolgálatában írok episzkopátusunk mostani elnökének is. Bár tudna, akarna másképpen viszonyulni hozzánk, mint elődje.

23. Közös nevezőnk: szeretetre egybegyűjteni

A Bokrot is, a Püspöki Kart is csak az egyetlen közös jézusi felelősségnek szabad mozgatnia. Ha Jézushoz igazodunk, mindenképpen szót fogunk érteni. Az első és legfontosabb, amiben szót kell értenünk: miért jött Jézus, s így mi a dolga a maga küldetésének folytatására rendelt egyháznak? Küldetésének célját nagyon sok módon lehet kifejezni. Most

csak arra a mozzanatra kívánom felhívni a figyelmet, amely hitem és közös hitünk szerint biztosan beletartozik célkitűzésébe: közel hozni hozzánk, emberekhez, az Isten Országát, azaz egyházába gyűjteni azokat, akik a szeretetre akarják reátenni az életüket. Hogy a szeretet miben áll, azt elmondotta többek között a Máté-féle ítéletablóban: felebarátainknak, azaz minden embernek jót tenni. Azt is elmondotta, hogy mi a nem-szeretet, hogy mi az az emberi magatartás, amely kizár bennünket az Isten immanens és transzcendens országából egyaránt: felebarátainknak rosszat tenni. Az ítéletablóban hat-hat példával világította meg, hogy mit kell tennünk és mit nem szabad tennünk. Elvileg is megfogalmazta, hogy miben áll a szeretet: azt kell tennünk másokkal szemben, amit akarunk, hogy mások velünk szemben cselekedjenek. Az egyháznak az a dolga, hogy erre nevelje tagjait. Ezt elbogatellizálni azzal, amit szeptemberi találkozásaink során mondott (Cselekedeteik a baptistáknak is vannak !), nem szabad. Mégoly kiváló dogmatikai tételsorozat sem ér semmit, ha megtagadjuk ezt a szeretetet, mert az Ország immanens kibontakozásának és a transzcendens Országba bejuthatásnak nincs külön feltétele ennél a szeretetnél. A szeretet megtagadása zár ki az Országból. E szeretet megtagadása esetén az Egyházból fogalmi ellentmondást gyártunk: olyan szeretetre rendelt társaság, amely megtagadja a szeretetet.

24. *Potens tartalmak nélkül nincs sikeres lelkipásztorkodás*

Minden pasztorális munkának, minden sikeres pasztorális munkának, minden Jézusnak tetsző pasztorális munkának alfája és ómegája az a *potens* tartalom, amelynek szolgálatában áll ez a pasztorális tevékenység. Amíg embertársainknak olyan életprogramot kínálunk fel keresztyénység címén, amely konkrét etikai tartalmában nem haladja meg a Btk.-t, nem számíthatunk elkereszténytelenedett társadalmunk rekrisztianizálására. Senkinek sem magyarázhatjuk meg, hogy templomba kell járnia ahhoz, hogy ne legyen betörő. Százezerével vannak ugyanis olyanok, akik nem járnak templomba, mégsem bűnözők. Sikeres pasztorális munkát csak a mások által felkínált életalakítási programoknál-eszményeknél *különb* programok, életeszmények felkínálásával lehet végezni. A fogyasztói életeszményt, amely jelenleg meghatározza a Jézustól ránk bízott mai magyar társadalmat, nem lehet megkeresztelni, mert velejéig pogány, evangélium nélküli, krisztustalan. Nem téveszthet meg bennünket, hogy a jelenleg templomba járók igen nagy hányada pont ezt kívánja tőlünk: mondjunk Jézus nevében áment életszínvonaluk növelésének szolgálatába állított életükre. Nem mondhatunk áment reá, mert ezzel az eszménytelenségi eszménnyel nem fogjuk megnyerni Jézusnak a magyar társadalmat. Ennek a szemléletnek ellene kell mondanunk, mert ez a szemlélet csak egy elfogyó gyülekezetet határozhat meg.

25. *Orvosságok egy fogyasztói társadalom részére*

A Bokor az elmúlt négy évtized során pontosított bizonyos orvosságokat a fogyasztói eszménytől halálosan beteg magyar társadalom nyavalyáira. Taxatív felsorolom ezeket az orvosságokat.

1. Megélni tudni egy fizetésből, az apa fizetéséből, s ebből az egy fizetésből nevelni tudni legalább négy gyermeket, mert a három gyermekkel csak tisztességetikai normát teljesítünk (két gyermek vállalásával még pusztítjuk az életet, amelyet a pogányoknak is tovább kell adniok). Azzal, hogy a Bokor-beli családokban bőven lehet találni öt-, hét-, sőt tízgyermekes családokat, s az anyák otthon maradnak gyermeket nevelni, olyan eszményt rajzolunk mellékelt életábrával a magyar társadalom számára, amely valós orvosság.

2. Összjövedelmünknek *legalább* tíz százalékát eljuttatni az éhezőkhöz, mert senki sem lakhatik jól jó lelkiismerettel, amíg vannak, akik belehalnak az éhezésbe. Ez is orvosság az életszínvonal süllyedése miatt sopánkodó jóléti társadalmunk öngyilkosság felé menetelő eszménytelenségére.

3. Köztudomású, hogy a világ nyomorának, milliók éhezésének ma már kizárólag az az oka, hogy a nyugati és keleti hatalmi blokk fegyverkezési versenyben áll egymással, s a gyilkolás eszközeire fordított pénzmennyiséggel jólétet lehetne biztosítani a mai ötmil-

liárd, s a holnapi még több milliárd embernek. A Bokor ellentmond a tömeggyilkolásnak, s egyre több tagja nem hajlandó ígéretet tenni a gyilkos fegyverek használatára, inkább választja a szeretetprogram következtében Golgotára került Jézus útját.*

4. Ismeretes, hogy a mai magyar társadalom a fogyasztói életszemlélet eszménytelenségének következtében belefűl az életet romboló alkoholizmusba, kábítószer-élvezésbe, ami nemegyszer öngyilkosságban végződik. Hogy mindezekben az embert teljesen tönkretévő bűnökben csaknem világ bajnokok vagyunk – ez is köztudomású. Az előző három pontban körvonalazott magatartásunkkal bemutatjuk azt a pozitív és boldogító életet, amelyért érdemes lecserélni az ön- és nemzetgyilkolás szomorú útját. Szerény mértékben ugyan, de Istennek hála, el tudtuk kezdeni a közvetlen segítségnyújtást is az „iszákos-misszióval”, amelyben előttünk járó református testvéreink mutattak s mutatnak nekünk tiszteletre méltó példát.

Ezeknek a tartalmi mozzanatoknak a megvalósulása nyomán várható, hogy felfigyeljenek Krisztus üzenetére azok, akiknek füle hagyományos és tisztességetikai szintű vallási tartalmaink iránt már régen bedugult, s akiknek hiába nyomjuk villanyharangozóink gombjait.

26. Az október 17-i „Nyilatkozat” botránytetőződése

Nagyobb botrányt annál, hogy az ezeket képviselő és gyakorló Bokrot a Lékai-decennium minden tőle telhető eszközzel ki akarta akolbolítani a magyar katolikus kereszténység testéből, nehéz lenne találni ezeréves magyar katolikus egyházunk történelmében, pedig az igazán nem szűkölködik ilyesfélékben. A Lékai-decennium folytatásának elmondhatatlanul botrányos megnyilatkozása volt az ez évi október 17-i Püspökkari Nyilatkozat. Bár csak a decennium fináléját jelentené, nem pedig korszakká növelését ! Fájdalommal említette mindkét beszélgetésünkben, hogy különféle interjúkban azt képviselem, hogy püspökeink meg nem engedhető függésben vannak az államhatalomtól. Sajnálom, nem tudom másképp látni a dolgot. Az okt. 17-i Nyilatkozat ennek a tényállásnak beszédes és újabb bizonyítéka. Egy nyugati hírügynökségnek a napokban nálam járt vezetője arról számolt be, hogy ennek az okt. 17-i Nyilatkozatnak a hatására már azok is elmarasztalják a Püspöki Kart, akik eddig még védték.

Ne gondolja azt, hogy Krisztushoz nem illő, felelőtlen vagdalkozást várok el Jézus egyházának hazai vezetőitől ! Az NDK** maroknyi katolikusának püspökei is a keleti blokkban élnek, mégis van bátorságuk Pásztorokhoz illő szót hallatni, ahogyan azt 1986. novemberi nyilatkozatukból talán Érsek Úr is tudomásul vette.

27. „Papok és hívek” helyett „tanítványok”

Mint mondtam, a fentiekben vázolt evangéliumi tartalmak nélkül minden pasztorális terv eleve megghiúsulásra ítélt. Enélkül – ismétlem a 15 éve írt *Lelkipásztori marketing*-ben leírt szavakat: – „...csak saját temetési menetünket asszisztálhatjuk”.

Most áttérek a fentiekben körvonalazott tartalmú lelképásztorkodás megvalósításának hogyanjára. Egy ember sem hétezer embernek nem tud jézusi hitet és életet közvetíteni, sem ezernek. A hétezerből nincs több a templomban, mint néhány száz, az ezerből nincsen több, mint néhány tíz. Az elvesztett millióknak utána kell mennünk, hogy hazahozhassuk őket. Néhány millió elvesztett báránnyt *csak néhány százezer pásztor tud hazahozni*. Sem ötezer pap, sem ezer pap + háromezer pótpap nem tudja őket hazahozni. Az egyház feladatát nem tudjuk megoldani fizetett alkalmazottakkal. Jézus is fizetés nélküli vándortanító volt. A hagyományos „papok és laikusok” képlettel nem tudjuk megoldani feladatunkat. „Tanítványokra” van szükségünk. Jézus egyházában csak tanítványok vannak, s a tanítvány olyan ember, hogy az a Krisztustól kapott dolga, hogy másokat tanítványokká tegyen. Enélkül hiába kereszteljük meg őket, mert erre, ennek a feladatnak a hordozására kellene Jézus akaratából megkeresztelnünk őket.

* A pacifisták névsorát lásd a kötet végén.

** Német Demokratikus Köztársaság.

Ha erre valaki azt mondja, hogy „hiveinknek” ez az elköteleződés nem kell, az nem kevesebbet mond, mint hogy „hiveinkkel” nem tudunk jézusi egyházat építeni. Ezért aztán pasztorális feladatunk éppen abban áll, hogy a mondott szeretettartalom szolgálatára „hiveinket” átneveljük „tanítványokká”. Nem végső baj, ha kevesen fogadják el ezt a programunkat, mert a „hívek” mindig fogynak, s a „tanítványok” pedig per definitionem szaporodnak. Amíg az egyház nem feledte, hogy „tanítványokat” kell nevelnie, addig a mainál is súlyosabb hatalmi elnyomás mellett is szaporodott a keresztyének, a Jézushoz csatlakozók száma.

Ha valaki azt mondja, amit vagy tíz esztendővel ezelőtt Kádár érsek mondott nekem („Van háromszáz papom, abból legfeljebb 30 alkalmas arra a munkára, amelyről az atya beszél, s ha ráengedem őket erre a munkára, akkor nem diszponálhatom őket alkalmasságuk szerint.”), az csak azt mondja, hogy a szemináriumban nem tanítványokat nevelünk, hanem „papokat”. A „papok” fogynak, a „tanítványok” szaporodnak. A kevésből (tanítványok) több lehet. A több (pap) viszont egyre kevesebb lesz. Kevesebb, mert lejárt az idejük.

28. Jézus 13 fős kisközössége

Mindez annyit jelent, hogy a Püspöki Kar fentebb dicsért gondoskodása a pópapokról – önmagában véve – kétszeresen is elégtelen pasztorális feladataink megoldására. Kell még hozzá a tartalom, amelyre rá lehet csodálkozniuk az egyháztól már elszakadtaknak is, és kell még hozzá a tanítványság, azaz a tanítványokat nevelni tudó képesség és gyakorlat.

A magyar pasztorális helyzet jobbra fordulását nem várhatjuk a fenti tartalmak rehabilitálása nélkül, s nem várhatjuk a szemináriumok és a Laikus Akadémia növendékei tanítványokká nevelésének akarása nélkül. Jézus kisközösségben, egy tizenhárom fős kisközösségben nevelt tanítványokat. Mi sem tudunk húszas vagy ötvenes, vagy még nagyobb létszámú alakulatokban „tanítványokat” nevelni. Jézus a barátaivá tette azokat a tizenéveseket, akiket a maga harmincas* éveiben járva „fiacskáimnak” szólíthatott. A Jézustól megmutatott közösség intenzív érintkezési formái nélkül nekünk sem sikerülhet tanítványokat nevelni. Nem vagyunk tehetségesebbek Nála.

Ez a mikrostrukturális létszám nagyon fontos feltétel, de önmagában még nem elegendő. Intenzív, halálunkig abba nem hagyandó és baráti kapcsolatokat fenntartó munkára van szükség e mikrostrukturában a mondott tartalmak szolgálatában és tanítványgyűjtés céljából.

Nem jézusi kisközösség, amelyik csak ifjúsági foglalkozás, mondván: ha megházasodol, akkor majd a családotod lesz a te kisközösséged.

Nem jézusi kisközösség, amelyik csak imádkozik, és nem tanulja meg Jézus szeretetprogramját, s nem alkalmazza azt korunk minden bajának orvoslására.

Nem jézusi kisközösség, amelyik nem nevel önálló gondolkodású, és hitéről-meggyőződéséről bárkinek értelmesen számot adni tudó embereket; olyanokat tehát, akik meggyőződésüket és lelkiismeretüket, hitüket saját zsebükben és nem mások zsebében hordják.**

29. Egy elmulasztott lehetőség

Ennek a jézusi tartalmú és formájú kisközösségnek a megteremtéséért dolgozunk bebörtönzésig menő üldöztetések s mindenféle egyházi és állami hátrányos megkülönböztetések mellett, több mint négy évtizede.

A magyar egyháznak tragédiája, hogy a Lécai-decennium frontális támadást intézett az egész hierarchia nevében ez ellen az általa elméletben és gyakorlatban megismert pasztorális terv ellen, s amellyel, ha szövetkezett volna a hierarchia, akkor bizony máshol tarthatnánk, mint ahol vagyunk. Bizony egészen máshol, mert amíg az Állami Egyházügyi

* A legújabb kutatások szerint inkább negyvenes, ezt a szemtanúi becslés is megerősíti (vö. Jn 8, 57).

** vö. Tm 15., 22., 48., 53., 69., 76.

Hivatal parancsára helynőkök és irodaigazgatók nem jelentek meg a plébániákon, hogy felszólítsák a plébánosokat az ott lelkiigyakorlatozni egybegyűlt kisközösségek szétzavarására, s amíg a Lékai-decennium el nem kezdte a nyilvános (sajtóbeli) kütmérgezést, addig papságunk buzgó és a pasztorális sikertelenségek miatt aggodalommal tele része bizony nem zárkózott el segítőkészségünk elől, hanem nagy örömmel fogadta azt, amit adni tudtunk nekik, s érdeklődő híveiknek.

Gondolom, Érsek Úr ismer bennünket annyira, hogy jól tudja: semmiféle állami vagy egyházi parancsszóra nem fogjuk feladni meggyőződésünket. Ennek következtében az egész magyar epizkopátussal együtt tisztában lehet azzal, hogyha a Püspöki Kar folytatni akarja a Lékai-decenniumot, annak mik lesznek a következményei a magyar egyház életében. Tovább fog mélyülni az a bizalmi válság, mely ma már az egész magyar katolicizmust átszeli. Lékai bíborosnak írt utolsó levelemben (1985. március) felhívtam a figyelmét arra, hogy az újabb nemzedékek már csak a történelemből ismerhetik azt az időt, amikor a püspökök együtt dolgoztak a Bokorral hazánk pasztorális feladatainak végzésében. Személyesen ez az újabb nemzedék már csak azt tapasztalta, amit tapasztalhatott, s egyre értetlenebbül nézik a Bokor idősebb nemzedékének hierarchiahűségét, s „az apostolotód iránti tisztelettel” megírt és aláírt leveleinket. Utaltam az elidegenedés várható eszkalációjára. Természetesen ez a levellem se hatotta meg a Bíborost, sőt, válaszra sem méltatta.

30. A magyar egyház feladatait csak a magyar egyház tudja elvégezni

Nagyon szeretném remélni, hogy Érsek Úr felméri, minő következményekkel járhat, ha folytatja azt a szerencsétlen tíz esztendő. Kérem, hagyjanak fel a magyar egyházon kívüli erőkbe vetett reménységgel ! Az ateista államhatalom nem fogja megoldani a magyar egyház pasztorális feladatait. Nem hányom a magyar ateizmus szemére, hogy örvendezik megosztottságunkon, és hogy még jobban örvendeznék, ha az egyház kívágná magából a Bokrot. Ez szolgálna teljes nyugalmaul. Éppen Érsek Úr említette Miklós Imrének Érsek Úrral közölt szavait: „Ha kívül kerülnének a bulányisták az egyházon, sokkal hamarabb szót értene velünk, mint bárki is gondolná.” Látható, hogy mennyire fontos neki, hogy a Bokor élesztője és kovásza nélkül maradjon a magyar katolikus egyház !

A római elítélésben se reménykedjék. Egyrészt késik, egyre késik. Másrészt, ha megtörténik is, egyfelől még súlyosabbá teszi az egész magyar katolikus kereszténység testét átszelő bizalmi válságot, másfelől pedig a Vatikán nem tud idejönni megoldani a magyar pasztorális helyzetet, amelyhez tartalomra és sok tízezernyi, százezernyi tanítványra van szükség.

Jézus egyházától teljesen idegen a diktálás szelleme és gyakorlata. A Lékai-decennium diktálni akart. Mit ért el vele?! Legutóbbi beszélgetésünk alapján reményem van arra, hogy Érsek Úr nem akar ezen az úton járni. Jó testvéri szóval kérem, reménykedjék azoknak a segítségében, akik évtizedeken keresztül megmutatták, hogy mennyire fontos nekik Jézus ügye, és mekkora áldozatokat tudnak vállalni ma is egyházunkért.

Isten áldása legyen december 8-i találkozómon ! Ezért imádkozom az apostolotód iránti tisztelettel:

Budapest, 1986. november 27-én.

Bulányi György Sch. P.

A katonai eskü jézusi szemmel

Én a dolgozó magyar nép fia...

„Az én országom nem e világból való.” (Jn 18,36)

esküszöm...

*„Ne esküdj hamisan... egyáltalán ne esküdjetek... ne esküdj saját fejedre se...”
(Mt 5,33–6)*

hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges katonája leszek...

„De az én országom nem innen való. Ha ebből a világból való volna országom, harcra kelnének szolgálaim...” (Jn 18,36)

A népköztársaság alkotmányához, törvényeihez és törvényes rendeleteihez hiven, becsülettel teljesítem kötelességeimet...

„Halljad Izráel, az Úr, a mi Istenünk egyetlenegy ! Szeresd hát az Urat, Istenedet egész szívedből, egész lelkedből, egész gondolkodásodból, és minden egész erődből ! Ez az első és a nagy parancsolat. A második ez: Szeresd felebarátodat, mint magadat ! Más, ezeknél nagyobb parancsolat nincsen !” (Mk 12,29–31)

Elöljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem...

„Inkább kell engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek...” (ApCsel 6,29)

Esküszöm, hogy hazámat...

„Hiszen nincs itt maradandó hazánk...” (Zsid 13,14)

a Magyar Népköztársaságot minden külső és belső ellenség ellen...

„Én pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosszal.” (Mt 5,39)

életem feláldozásával is megvédem...

„Aki énérétem és az evangéliumért elveszti életét, megmenti azt.” (Mk 8,36)

Az ellenséggel soha a legkisebb egyetértésbe nem bocsátkozom, ellene mindenkor, mindenütt bátran és férfiasan harcolok...

„Én pedig azt mondom nektek, szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért.” (Mt 5,44)

Zászlóinkat szabadságharcos elődeink példáján lelkesülve győzelemre viszem...

„Ábel a hittől vezettetve mutatott be értékesebb áldozatot, mint Káin...” (Zsid 11,4)

Parancsnokainkat, zászlóinkat, elvtársaimat megvédem, csapatainkat, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom...

*„Tedd vissza helyére a kardodat, mert akik kardot fognak, kard által vesznek el.”
(Mt 26,52)*

A katonai ismereteket elsajátítom...

„Ők meg ekevassá kovácsolják kardjukat, és lándzsájukat szőlőmetsző késsé. Nemzet nem emel kardot nemzet ellen, és nem tanul többé hadviselést.” (Izaiás 2,4)

Példaadóan viselkedem...

„Ti vagytok a föld sója... Ti vagytok a világ világossága. A hegyen épült várost nem lehet elrejtetni...” (Mt 5,13)

és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká nevelem. A fegyveres erők vagyonát és más népi vagyont megőrzöm és megőriztetem. A szolgálati és állami titkot híven megtartom...

*„Senki sem szolgálhat két úrnak... nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.”
(Mt 6,24)*

Békében és háborúban egyaránt népünk igaz fiához méltó módon viselkedem, becsülettel élek és halok...

„Ne ölj !” (Mt 5,21)

Ha pedig a haditörvényeket megsértem, eskümet megszegem, sújtson a népköztársaság törvénye és dolgozó népünk megvetése.

„A nemzeteken királyaik uralkodnak, s azok, akiknek hatalmuk van rajtuk, jötevőnek hívatják magukat.” (Lk 22,25)

Magyarra fordítva:

Esküdj meg, hogy hűséges leszel hozzánk ! Ismerd el a kizsákmányolást biztosító jogokat ! Feltétel nélkül engedelmeskedj parancsainknak ! Tanulj meg rutinosan ölni ! Ha kell, fogj fegyvert a saját néped ellen is ! „Jó” katonaként halj meg értünk és vagyonunkért ! Ha kiállsz a sorból – meglakolsz !

**A fegyveres
sorkatonai szolgálatot megtagadó,
börtönviselt katolikusok
1979 – 1989**

Almási László	Márton Miklós
Bene Béla	Molnár Gyula
Besze Imre	Merza József, id.
Csapody Tamás	Merza József, ifj.
Csizmadia Gábor	Mohos László
Csontos Barnabás	Orbán Péter
Deli Gyula	Péller József
Dombi János	Pintér István
Dombi Tibor	Reich Ferenc
Fehér Tamás	Sever József
Finta Gábor	Simonyi Béla
Habos László	Simonyi Gyula
Hegyí György	Szalai Imre
Kiszely Károly	Tamási László
Kollár Lajos	Tanos Gábor
Lelovics Béla	Tódor János
Locsmándi Zsolt	Újvári József
Lukács István	Uzsák Géza
Magyar János	Zsoldos Zoltán

Rövidítések és elérhetőségek

Tm	Tamás–evangélium	mek.oszk.hu/08000/08061
Mt	Máté–evangélium	mek.oszk.hu/08900/08907
Mk	Márk–evangélium	mek.oszk.hu/08900/08907
Lk	Lukács–evangélium	mek.oszk.hu/08900/08907
Jn	János–evangélium	mek.oszk.hu/08900/08907
Isz	Iszlám hagyomány	mek.oszk.hu/08000/08019
JSz	Jézus–szótár	mek.oszk.hu/08700/08766
ApLev	Apostoli levelek	mek.oszk.hu/08000/08019
Fp	Fülöp–evangélium	#
Mr	Mária–evangélium	#
Héb	Héberok evangéliuma	#
Zsk	Zsidókeresztény hagyomány	#

Pikó Gábor Mózes: *Minden Jézusról*,
Paulus Hungarus/Kairosz Kiadó
Budapest, 2002.

+++

A könyv szabadon másolható és korlátlanul terjeszthető.

+